Sed forte quod ſcis, & ego ſcio: ſed non coram te corripio, quia curare volo, non accuſare. Sunt homines adulteri in domibus ſuis, in ſecreto peccant, aliquando nobis produntur ab uxoribus ſuis plerumque zelantibus, aliquando maritorum ſalutem quærentibus, nos non prodimus palam, ſed in ſecreto arguimus. Ubi contigit malum, ibi moriatur malum. Homicidium ergo, & adulterium, quæ pœnitentia publica purgari ſolebant, ſi erant ſecreta, pœnitentia ſecreta curabantur. Unde, *Serm.* 15. *de Verb.* Dom. modo *Serm.* 83. idem Auguſt. cap. 7. *Si peccatum* (inquit) *in ſecreto eſt, in ſecreto corripe. Si peccatum publicum eſt, & apertum, publice corripe; ut ille emendetur, & cæteri timeant.*

X. Hoc idem confirmat, *Homil.* 49. *inter* 50. (modo *Serm.* 351.) *cap.* 4. ubi hortatur peccatorem, ut cum ſe ſenſerit graviſſimis delictis oneratum, veniat ad Antiſtites: *Et a Præpoſitis ſacramentorum accipiat ſatisfactionis ſuæ modum ... Ut ſi peccatum ejus non ſolum in gravi ejus malo, ſed etiam in tanto ſcandalo aliorum eſt, atque hoc expedire utilitati Eccleſiæ videtur Antiſtiti, in notitia multorum, vel etiam totius plebis agere pœnitentiam, non reſiſtat.* Quibus apparet, Pœnitentiam publicam non fuiſſe injunctam, niſi pro peccatis publicis, quæ fuiſſent cum ſcandalo multorum, & quando utilitati Eccleſiæ expedierit; ita tamen, ut Pœnitentia non ſemper ageretur in conſpectu totius Eccleſiæ, niſi quando tota Eccleſia fuerat ſcandalizata: alioquin ſat erat Pœnitentiam agere in notitia eorum, qui ſcandalum paſſi fuerant. Ex quo ſequitur, quod ſi delictum erat ſecretum, & occultum, ſola Pœnitentia ſecreta, & ſacramentali expiaretur. Immo etiamſi in aliquorum notitiam deveniſſet, Epiſcopus publicæ Pœnitentiæ addicere reum non poterat; niſi aut ſponte confeſſum, aut in judicio nominatum, atque convictum. Unde idem Auguſtin. citatus: *Nos vero* (inquit) *a communione prohibere quemquam non poſſumus, quamvis hæc prohibitio nondum ſit mortalis, ſed medicinalis; niſi, aut ſponte Confeſſum* (extra tamen tribunal Pœnitentiæ) *aut in aliquo ſive ſeculari, ſive Eccleſiaſtico judicio nominatum, atque Convictum.*

XI. Accedit: quod Eccleſia ſemper abſtinuit ab eo, quod ſcandalum, & infamiam ingerere, & fidelem a confeſſione peccatorum avertere poterat: ſi autem obligaſſet ad Pœnitentiam publicam, etiam pro peccatis occultis, eos obligaſſet ad id, quod ſcandalum, & infamiam eis attuliſſet, eoſque avertiſſet a confeſſione facienda. Propterea cenſent multi, Nectarium Patriarcham Conſtantin. Pœnitentiarium abrogaſſe; eo quod mulierem, quæ occulte ſtuprum cum Diacono paſſa fuerat, publica Pœnitentia illud prodere imprudenter injunxerat, ex quo grave ſcandalum in tota urbe ortum fuit. Et S. Leo Magnus, *Ep.* 80. (anno 136.) *ad Epiſcopos Campaniæ*, cum reſciviſſet, quoſdam obligare Pœnitentes ad publicam quorumcumque confeſſionem peccatorum ſcripto edendam, eam hiſce verbis interdixit: *Illam etiam contra Apoſtolicam regulam præſumptionem, quam nuper agnovi a quibuſdam illicita uſurpatione committi, modis omnibus conſtituo ſubmoveri: ne videlicet de ſingulorum peccatorum genere libello ſcripta profeſſio publicetur; cum reatus conſcientiarum ſufficiat ſolis Sacerdotibus indicari confeſſione ſecreta. Quamvis enim plenitudo fidei videatur eſſe laudabilis, quæ propter Dei timorem apud homines erubeſcere non veretur: tamen quia non omnium hujuſmodi ſunt peccata, ut ea qui Pœnitentiam poſcunt non timeant publicare; removeatur tam improbabilis conſuetudo, ne multi, a Pœnitentiæ remediis arceantur: dum aut erubeſcunt, aut metuunt inimicis ſuis ſua facta referari, quibus poſſint legum conſtitutione percelli. Sufficit enim illa confeſſio, quæ primum Deo offertur, tum etiam Sacerdoti, qui pro delictis pœnitentium precator accedit. Tunc enim plures ad Pœnitentiam poterunt provocari, ſi populi auribus non publicetur conſcientia confitentis.*

XII. His S. Leonis verbis apparet, eum non improbaſſe publicam peccatorum, etiam occultorum, confeſſionem ſponte ſuſceptam; hæc enim ex ardenti Dei amore procedit, quo non timet coram hominibus confundi: ſed ut imperatam prohibet, quia non omnium eſt. Quare ſi forte legeris, pro delictis occultis aliquos publicam egiſſe Pœnitentiam; hanc ab eis voluntarie aſſumptam credere debes, ut fecerunt S. Auguſt. & alii: non vero ulla Eccleſiæ lege eis fuiſſe impoſitam. Hanc ſuam etiam mentem eſſe declaravit Trident. *Seſſ.* 14. *cap.* 5. dum ait: *Etſi Chriſtus non vetuerit; quin aliquis in vindictam ſuorum ſcelerum, & ſui humiliationem; cum ob aliorum exemplum, tum ob Eccleſiæ offenſæ ædificationem delicta ſua publice confiteri poſſit: non eſt tamen hoc divino præcepto mandatum, nec ſatis conſulte humana aliqua lege præciperetur, ut delicta, præſertim ſecreta, publica eſſent confeſſione aperienda.* Cum ergo Eccleſia conſulte ſemper egerit: ſicut publicam occultorum peccatorum confeſſionem numquam præcepit; ita nec publicam pro eiſdem ſatisfactionem, ac Pœnitentiam præcepiſſe credenda eſt.

XIII. Dices tamen cum Morino, & Juenin, contrarium opinantibus, primo Tertullianus, *lib. de Pœnit. cap.* 7. & 9. loquens de Pœnitentia, qua lapſi poſt Baptiſmum reconciliari poterant, ſolius publicæ, ac ſolemnis meminit; ergo hac ſola peccata tam publica, quam occulta, & interna expiabantur.

Reſpondeo, neg. conſ. Tertullianus enim in eo libro agit de ſola Pœnitentia publica. Nam *cap.* 7. dicit: Collocavit in veſtibulo Pœnitentiam ſecundam, quæ pulſantibus patefaciat, ſed jam ſemel, quia jam ſecundo. Pœnitentia autem, quæ ſemel tantum concedebatur, erat publica, non ſecreta, qua quoties quis peccaſſet, poterat a Deo ſperare veniam. Ideo *cap.* 9. vocat eam Pœnitentiam ſecundam: quia poſt remiſſionem in Baptiſmo jam ſemel factam, ſuccedebat remiſſio per eam peccatorum poſt Baptiſmum commiſſorum ſemel facienda, & a qua multi removebantur, ut publicationem ſui fugerent, memores magis pudoris, quam ſalutis: Nam quamvis peccata eorum eſſent notoria, & publica multis; erubeſcebant tamen, maxime coram tota Eccleſia actus illos publicationis ſuæ reitatis facere, & tamquam reos ſe ſiſtere coram multitudine. Sicut publicæ blaſphemiæ reus, majorem pudorem concipit, ſi ad ſtandum præ foribus Eccleſiæ a S. Inquiſitione condemnetur.

XIV. Dices ſecundo. Origenes, *Homil.* 2. *in Pſ.* 37. aperte aſſerit etiam pro peccatis occultis publicam Pœnitentiam. Ait enim: *Circumſpice diligentius, cui debeas confiteri peccatum tuum, proba prius Medicum, cui debeas cauſam languoris exponere .... Si intellexerit, & prævíderit, talem eſſe languorem tuum, qui in conventu totius Eccleſiæ exponi debeat, & curari, ex quo fortaſſis & cæteri ædificari poterunt, & tu ipſe facile ſanari: multa hoc deliberatione, & ſatis perito illius Medici conſilio, procurandum eſt*; ergo &c.

Reſpondeo. Origenem loqui non de eo, quod lege aliqua obligante faciendum erat; ſed quod ex voluntaria devotione, & humilitate tunc fieri poterat, & aliquando expediebat. Non enim nego; tunc temporis aliquando peccata occulta, & ſecreta ex Confeſſarii conſilio coram Eccleſiæ conventu pœnitentes fuiſſe confeſſos; & hoc in Eccleſia Orientali in uſu fuiſſe: ſed dico, etiam cum Origene, ad hoc faciendum multa deliberatione, & periti Confeſſarii conſilio opus fuiſſe; ut nimirum, & fidelium ædificationi, & Pœnitentis faciliori ſanationi inſerviret, & non potius ſcandalo, & turbationi, ut accidit Conſtantinopoli tempore Nectarii. Si ergo ad faciendam de peccatis occultis voluntariam confeſſionem, & Pœnitentiam publicam tanta requirebatur conſultatio; incredibile eſt, ad eam de talibus faciendam, legem aliquam cogentem extitiſſe.

XV. Dices tertio. S. Cyprianus, *lib. de Lapſis*, lapſos omnes, ſive qui palam, ſive qui clanculum idolis immolaverant, urget, ut convenientem peccato ſuo ſatisfactionem exhibeant, nec unquam diſtinguit inter publicam, & ſecretam. —— Rurſus, *Ep.* 47. *ad Plebem*, etiam minora delicta dicit expianda fuiſſe Pœnitentia publica.

XVI. Reſpondeo, neg. ant. Nam S. Cyprianus, in *lib. de Lapſis*, loquitur de triplici genere hominum: eorum nempe, qui nefandis ſacris manus contaminaverant: eorum, qui libellis conſcientiam polluerant, *Libellatici* dicti; qui ne ſacrificare cogerentur, pecuniam dederant Magiſtratibus Ethnicis, & ab illis libellum ſecuritatis acceperant. Eorum tandem, qui de ſacrificando, vel libellum accipiendo tantum cogitaverant. Primi generis lapſos vult quidem Pœnitentiæ publicæ ſubjici, eis enim: ait, *Orare oportet impenſius, & rogare, diem luctu tranſigere ... Stratos ſolo adhærere cineri, in cilicio & ſordibus volutari &c.*

Qui enim ſub oculis circumſtantis, atque inſultantis populi Ethnici ſanctitatem fidei profanaverant; qui manus ſuas funeſtis ſacrificiis polluerant, & ſceleratis cibis ora contaminaverant, publica ſatisfactione, maculam eluere debebant. Secundi vero, & tertii generis lapſos privatæ ſolum, ac ſecretæ ſatisfactioni vult ſubjectos. De Libellaticis enim dicit: *Confiteantur ſinguli, quæſo vos fratres, delictum ſuum, dum adhuc, qui deliquit, in ſæculo eſt, dum admitti confeſſio ejus poteſt: dum ſatisfactio, & remiſſio facta per Sacerdotem, apud Dominum grata eſt.* Ubi loquitur de confeſſione, & abſolutione ſecreta in foro ſacramentali. Nam Libellaticos ad publicam Pœnitentiam non fuiſſe compulſos dicit, *Ep.* 58. *ad Antonianum*, his verbis: *Placuit, frater chariſſime, examinatis cauſis ſingulorum, Libellaticos interim admitti.* De iis autem, qui ſola cogitatione peccaverunt, dicit, ut cum magno dolore confugiant ad tribunal Pœnitentiæ; & ſatisfactionem in eo a Sacerdote private impoſitam, & private implendam magna animi ſubmiſſione acceptent: *Quanto* (inquit lib. de lapſis) *& fide majore, & timore meliore ſunt, qui quamvis nullo ſacrificii, aut libelli facinore conſtricti; quoniam tamen de hoc vel cogitaverunt, hoc ipſum apud Sacerdotes Dei dolenter, & ſimpliciter confitentes, Exomologeſim conſcientiæ ſuæ faciunt, animi ſui pondus exponunt, ſalutarem medelam, parvis licet, & modicis vulneribus exquirunt?*

Ad id, quod additur, dico S. Cyprianum per minora delicta non ſumere peccata occulta, ſed publica: quæ licet in ſe graviſſima, minora tamen vocat relate ad ea, quæ directe contra Deum committuntur, qualis eſt idololatria. Perinde ac ſi diceret: ſi pro fornicatione, vel adulterio, aut homicidio, quæ minora delicta ſunt, ſtato tempore publica agitur Pœnitentia, nec niſi ea expleta ad communionem admittuntur: quanto magis pro idololatria, quæ peccatum graviſſimum eſt, Pœnitentia publica eſt ſubeunda?

XVII. Dices quarto. S. Aug. lib. 1. de Symbolo ad Catechumenos, c. 8. *Tribus* (inquit) *modis dimittuntur peccata in Eccleſia, in Baptiſmate, in oratione, in humilitate majore pœnitentiæ.* Et *Homil.* 27. *inter* 50. modo *ſerm.* 325. ait, cap. 2. *Triplicem quippe ejus* (Pęnitentiæ) *in S. Scriptura eſſe propoſui. Illa prima competentium eſt, & ad Baptiſmum venire ſitientium... Eſt alia quippe quotidiana, & ubi illam oſtendimus Pœnitentiam quotidianam? Non habeo, ubi melius oſtendam, quam in oratione quotidiana.* Et c. 3. *Reſtat pœnitentiæ tertium genus, & eſt Pœnitentia gravior, atque luctuoſior, in qua proprie vocantur in Eccleſia Pœnitentes, remoti etiam a ſacramento altaris participando, ne accipiendo indigne, judicium ſibi manducent, & bibant &c.* ergo S. Auguſtinus non aliam poſt Baptiſmum Pęnitentiam agnoſcit, quam eam quæ pro venialibus fit, recitando orationem dominicam, & pro mortalibus, quæ proprie Pęnitentia eſt, & hæc eſt luctuoſa; ac proinde publica.

XVIII. Reſpondeo primo, neg. conſ. Nam ſi ita eſſet, dici deberet, Auguſtini ætate nullam fuiſſe Pęnitentiam, & confeſſionem

nem ſacramentalem, & ſecretam ſed tantum canonicam, & publicam: quod eſto moderni hæretici admittant, viris tamen catholicis, contra quos adimus, placere nequit. —— Reſpondeo igitur ſecundo, S. Auguſtinum iis in locis loqui ſolum de pęnitentia publica, & hanc triplicem eſſe dicit: unam, quæ in ſuſceptione Baptiſmi fit, alteram, quæ fieri ſolebat pro levioribus peccatis, & quotidianis, quæ pariter erat publica, ut etiam hujus temporis uſu conſtat. Confeſſio enim quæ initio Miſſæ fit, & ante Euchariſtiæ ſumptionem ab omnibus Catholicis pectora tundentibus, ſeque peccatores profitentibus, vere pęnitentia publica eſt, qua quotidiana peccata diluuntur. Tertiam, quæ ex præſcripto Eccleſiæ pro gravioribus (non tamen ſecretis, & occultis) agi oportebat; & hanc vocat luctuoſam. Unde, *Serm.* 352. citato de hac ſubdit: *Illa ergo pœnitentia luctuoſa eſt, grave vulnus eſt. Adulterium forte commiſſum eſt, forte homicidium, forte aliquod ſacrilegium. Gravis res, grave vulnus, lethale, mortiferum, ſed omnipotens Medicus.*

Adderem rationem: pœnitentiæ *Luctuoſæ* nomine non intelligere ſolam pœnitentiam publicam; ſed pœnitentiam pro peccatis gravibus, & mortalibus condiſtinctam a pœnitentia quotidiana pro peccatis levibus. Pœnitentia enim pro quolibet peccato mortali excludente a Regno Cælorum, ſive publico, & Eccleſiæ noto, ſive occulto, ſive opere, ſive ſola cogitatione, ſive luctu, & lacrymis fieri non poteſt. *Pœnitentia* enim (ut, ex Ambroſio, Mag. Sent. in 4. diſt. 14.) *Eſt mala præterita plangere, & plangenda iterum non committere.* Vel, ex Gregorio: *Pœnitere eſt anteacta peccata deflere, & flenda non committere*: Defleri autem debent primo, & ſemper coram Deo in ſecreto cordis; & aliquando etiam coram Eccleſia, quando ex peccato offenſa fuit. Quare ex quo S. Auguſt. pro quolibet peccato gravi aſſignet Pęnitentiam luctuoſam, non excludit ſecretam, quæ coram Deo, & miniſtro ejus in Tribunali Pœnitentiæ fit. Unde ibi ponens exemplum in Lazaro quatriduano qui revixit, dicit: quod ſicut Lazarus proceſſit e tumulo, ſed ligatus, ſolutus tamen ab Apoſtolis fuit: ſic homines procedunt e tumulo peccati per confeſſionem: *Nam ipſum confiteri ab occulto, & a tenebroſo procedere eſt.* Hoc autem, ut procedant, facit Deus per ſuam miſericordiam, *jam cætera implet Eccleſiæ miniſterium: ſolvite illum, & ſinite abire.* Quæ certe de confeſſione, & abſolutione in Tribunali ſecreto Pœnitentiæ proprie intelligi poſſunt.

XIX. Pro complemento hujus quæſtionis: noto primo. Pęnitentiam publicam diſtingui a ſecreta, ſeu ſacramentali; quod per hanc crimina ſolvuntur, & remittuntur coram Deo, & ita antiquitus etiam contingebat: per illam vero alia commoda Eccleſiæ obveniunt, ut docet S. Thom. in 4. diſt. 14. qu. 1. art. 5. qu. 1. *Primo: ut peccatum publicum, publicam habeat medicinam. Secundo: quia maxima confuſione in hoc mundo etiam eſt dignus, qui graviſſimum ſcelus commiſit. Tertio: ut ſit aliis ad terrorem. Quarto: ut ſit ad exemplum pœnitendi, ne deſperent, qui in gravibus peccatis detinentur.*

XX. Noto ſecundo cum eodem S. Th. ibidem *ad* 1. quod ſi Sacerdos injungat aliquam pęnitentiam publicam, puta peregrinationem, *Non revelat confeſſionem, talem pœnitentiam injungendo, quamvis ſuſpicio oriatur, illum aliquod enorme peccatum commiſiſſe; non enim culpa pro certo ſcitur ex pœna. Quia quandoque aliquis pœnitentiam pro alio facit, ſicut legitur in vitis Patrum de quodam, qui ut ſocium ſuum ad pœnitentiam provocaret, ipſe cum eo pœnitentiam egit. Si autem ſit peccatum publicum, ipſe pœnitens exequendo pœnitentiam, confeſſionem a ſe factam manifeſtat.*

XXI. Noto tertio cum eodem S. Thom. ibi, qu. 3. *Quod omnis ſolemnis pœnitentia eſt publica, ſed non convertitur. Pœnitentia enim ſolemnis hoc modo fit. In capite quadrageſimæ tales pœnitentes præſentant ſe cum Presbyteris ſuis Epiſcopo Civitatis ante fores Eccleſiæ ſacco induti, nudis pedibus, vultibus demiſſis, coma depoſita; & eis in Eccleſiam introductis, Epiſcopus cum omni Clero ſeptem Pſalmos Pœnitentiales dicit, & poſtmodum eis manum imponit, aquam benedictam ſpargit, & cinerem capitibus imponit, cilicio colla eorum operit, & denuntiat eis lacrymabiliter: quod ſicut Adam ejectus eſt a Paradiſo, ita ipſi de Eccleſia ejiciuntur. Et jubet miniſtris, ut eos ab Eccleſia pellant; Clero eos perſequente cum hoc reſponſorio.* In ſudore vultus tui &c. *In cœna autem Domini quolibet anno a ſuis Presbyteris in Eccleſiam reducuntur, & erunt ibi uſque ad octavas Paſchæ: ita tamen, quod non communicabunt, nec pacem accipient, & ſic fiat quolibet anno, quouſque aditus Eccleſiæ eſt eis interdictus. Ultima autem reconciliatio Epiſcopo reſervatur, ad quem ſolum ſpectat ſolemnis pœnitentiæ impoſitio. Poteſt autem imponi viris, & mulieribus: ſed non Clericis propter ſcandalum. Non autem talis pęnitentia debet imponi, niſi pro peccato, quod totam commoverit urbem. Publica autem, & non ſolemnis, quæ in facie Eccleſiæ fit, ſed non cum ſolemnitate prædicta, ſicut peregrinatio per mundum cum baculo cubitali; & hæc poteſt iterari, & a ſimplici Sacerdote injungi, & poteſt etiam Clerico imponi.* Hæc S. Thomas. Qua diſtinctione conciliari poſſunt Auctores, dicendo, quod pro peccatis occultis aliquando forte fuerit impoſita Pœnitentia publica, ſed non ſolemnis. Hæc ſatis ſint pro præſenti Quæſtione, & toto Tractatu de Pœnitentia.

TRACTATUS DECIMUS

DE CENSURIS, ET INDULGENTIIS.

CUM Chriſtus, *Matth. ver.* 19. D. Petro in præmium confeſſionis ſuæ divinitatis ab ipſo editæ, dederit claves Regni Cælorum, & facultatem ligandi, & ſolvendi, promittens ſe ratum habiturum in Cælis quidquid ipſe ligaverit, & ſolverit in terris: & *cap.* 18. *ver.* 18. Eccleſiæ hoc idem conceſſerit, dum ait Apoſtolis, quod quæcumque alligaverint ſuper terram, erunt ligata, & in Cælis, & quæcumque ſolverint ſuper terram erunt ſoluta & in Cælis: hac generali conceſſione non ſolum eis conceſſit facultatem remittendi, vel retinendi peccata per abſolutionem, vel retentionem abſolutionis in ſacramento Pœnitentiæ, de quo ſupra; ſed etiam eis largitus fuit poteſtatem infligendi pœnas excluſionis a communione ſacramentorum, & eas relaxandi, ſive iterum in Eccleſiam recipiendi expulſos, ſive ſolvendo eos a pœna temporali pro culpa, cui non plene ſatisfactum fuit, in hac, vel altera vita ſubeunda. Primum Eccleſia præſtat per Cenſuras; ſecundum vero per Indulgentias, de quibus in hoc Tractatu, qui erit veluti appendix ad Tractatum de Pęnitentia, ſermo erit cum S. Thom. *in* 4. *qu.* 2. & *diſt.* 20. *qu.* 1. & *in Supplem.* 3. *par. qu.* 21. & *quæſt.* 25. Primo ergo de Cenſuris, quærimus: An ſint, quid, & quot ſint; quænam earum materia, & forma: quis Auctor, quis miniſter, quodnam ſubjectum, quis effectus &c.

QUÆSTIO I.

De exiſtentia, eſſentia, diviſione, materia Cenſurarum, Miniſtro, ſubjecto, & effectu.

DUBIUM I.

De exiſtentia, & eſſentia Cenſurarum.

§. I.

De Exiſtentia.

I. FAcultatem excommunicandi, ac Cenſuras ferendi penitus abſtulerunt Albigenſes. Recentiores tamen hæretici Lutherus, Calvinus, &c. quamvis excommunicationem Papalem deteſtentur, facultatem tamen eam ferendi in Eccleſia eſſe confitentur. Immo Calvinus, *lib.* 4. *Inſt. cap.* 12. de publicis peccatoribus, & gravibus flagitiis implicatis dicit, §. 4. in eis corrigendis non tantum adhibendam eſſe admonitionem, vel objurgationem; *Sed ſeverius remedium, quemadmodum demonſtrat Paulus* (1. Cor. v. 4.) *qui Corinthium inceſtuoſum non modo verbis caſtigat, ſed excommunicatione punit, ſimul atque de ſcelere factus eſt certior.* Inde oſtendens, quod Eccleſiam, dum in talia peccata animadvertit e conſortio ſuo reos exterminans, juriſdictione ſibi a Domino delata fungitur, ſubdit: *Porro ne quis tale Eccleſiæ judicium ſpernat, aut parvi æſtimet, ſe ſuffragiis fidelium damnatum; teſtatus eſt Dominus, iſtud ipſum nihil aliud eſſe, quam ſententiæ ſuæ promulgationem, ratumque haberi in Cælis, quod illi in terra egerint* (Matth. 16. v. 19. & 18. v. 18. Jo: 20. v. 23.) *Habent enim verbum Domini, quo perverſos damnent: habent verbum, quo reſipiſcentes in gratiam recipiant. Sine hoc, inquam, diſciplinæ vinculo, qui diu ſtare poſſe Eccleſias confidunt, opinione falluntur, niſi forte carere impune poſſimus eo adminiculo, quod Dominus fore nobis neceſſarium providit.* Hæc Calvinus. Qui etiam in *Joan: cap.* 9. *verſ.* 22. ubi parentes cæci nati, quem Chriſtus illuminaverat, interrogati, quomodo viſum recepiſſet, reſponderunt, ſe neſcire (quamvis ſcirent) *Jam enim conſpiraverant*

rant Judæi, ut ſi quis confiteretur eum eſſe Chriſtum extra Synagogam fieret; ait: *Hic locus docet, veterem, & ſæculis omnibus uſitatum excommunicandi morem fuiſſe: neque enim tunc primum inventa excommunicatio fuit: ſed quæ jam olim adverſus apoſtatas, & contemptores legis uſu recepta erat pœna, in Chriſti diſcipulos verſa fuit. Tenemus ergo, ex vetuſtiſſima Eccleſiæ diſciplina ortum eſſe excommunicandi ritum.* Et *in cap.* 12. *Jo: v.* 42. excommunicationem vocat: *Nervum Eccleſiaſticæ diſciplinæ.* Hucuſque catholicum ſe exhibuit Calvinus: ſed utinam hæreticum non ſe proderet in ſequentibus, ut infra videbimus.

II. Tres ergo fines (etiam conſentiente Calvino, *lib.* 4. *Inſt. cap.* 12. citato, §. 4.) habet Eccleſia in hac ſtatuenda pœna, & propter tria cenſurarum uſum neceſſarium judicavit. Primo: ut ſacramentorum ſanctitati conſuleret. Quia niſi impii quidam cenſuris prohiberentur, temerario, & ſacrilege os, aut manus ſacris Myſteriis admoverent. Secundo: ut multæ privatæ perſonæ reſipiſcant, & in officio contineantur, vel ad officium reducantur. Cum enim non omnes, vel ſola pietate, vel timore offenſæ divinæ, vel ob reverentiam Prælatis debitam, a peccatis temperent; cenſuris hi ad officium cogendi ſunt. Hoc fine tradi juſſit Paulus, 1. *Cor.* 5. *v.* 5. in interitum Satanæ Corinthium illum inceſtuoſum: *Scilicet* (ut exponit S. Th. ibi Lect. 1.) *per excommunicationis ſententiam, per quam aliquis ſeparatur a communione fidelium, & a participatione ſacramentorum, & privatur Eccleſiæ ſuffragiis, quibus homo munitur contra impugnationem Satanæ*: Ut ſpiritus ſalvus ſit in die Domini Noſtri Jeſu Chriſti: *ut ſcilicet peccatorum turpitudinem cognoſcens, confundatur, & pœniteat, & ſic ſanetur*: Et in hoc ſenſu idem Paulus, 2. *Theſſ.* 3. *v.* 15. dicit: *Quod ſi quis non obedit verbo noſtro per Epiſtolam, hunc notate, & ne commiſceamini cum illo, ut confundatur*; & ex hoc reſipiſcat, ut ait S. Th. ibi. Tertio: Cenſuræ neceſſariæ ſunt Eccleſiæ corpori. Si enim aſſidua converſatione mali commiſcerentur bonis, & niſi putridæ carnes aliquando reſecarentur, & oves ſcabioſæ a caula non ſepararentur, etiam ſanæ facile corrumperentur: ut enim ait Paulus, 1. Cor. 5. v. 6. *Modicum fermentum totam maſſam corrumpit*, quod repetit, *Galat.* 5. *v.* 9.

III. Propterea Eccleſia vetus, & nova pro diverſitate temporum, & ſtatuum quadam ſpecie cenſurarum ſeparando infectos a ſanis ſemper uſa eſt. Imo nulla unquam fuit religio, ſive vera, ſive falſa, quæ a ſuis, tum ſacrificiis, tum ſacramentis impios quoſdam non repulerit. Quam diſciplinam Druides rigide obſervaſſe teſtis eſt Cæſar, *lib.* 6. *de bello Gallico*, his verbis: *Si quis, aut privatus, aut populus eorum decreto non ſteterit, ſacrificiis interdicunt: hæc pœna apud eos eſt graviſſima.* Quibus ita eſt interdictum, ii numero impiorum, ac ſceleratorum habentur; ab iis omnes diſcedunt, aditum eorum, ſermonemque defugiunt, ne quid contagione incommodi accipiant: neque iis petentibus jus redditur, neque honos ullus communicatur. Hac pœna uſos quoque fuiſſe Græcos ex Platone de Execratione, & Plutarcho in vita M. Craſſi colligit, ac deſcribit Steuchinus, *lib. de Sacris, & ſacrificiis Gentilium*, *pag. mihi* 81. tergo.

§. II.

Cenſurarum Eſſentia.

IV. CEnſuræ hoc nomine dicuntur, quod Eccleſiaſtici Judices, Cenſorum more, ita iis inflictis delinquentes punire ſolent; ut ſanguinem non effundant, ſed ſuffundant, unamque ſibi proponant delinquentis emendationem.

V. Definiri ſolet generaliter cenſura, quod ſit: *Pœna ſpiritualis ab Eccleſiaſtica poteſtate in exteriori foro indicta, privans hominem baptizatum certo ſpirituali jure, vel ſpiritualibus bonis propter animæ ſalutem.* Explicatur quoad ſingulas partes. Dicitur *Pœna*. Qua voce excluditur ceſſatio a divinis, ſive fiat metu hoſtium, qui urbem obſidione cingunt, ſive quia populus regendus non ſuperſit, ſive ob injuriam Eccleſiæ illatam injungatur, donec fiat ſatisfactio. Excluduntur etiam interdictum, & ſuſpenſio Clerici, qui Ordinis executione prohibetur ob corporis, aut animi infirmitates, aut ob aliam cauſam, quæ peccatum non ſit. Dicitur *Spiritualis*: quia cenſura eſt vinculum animam ligans, & additur *ab Eccleſiaſtica poteſtate*; quia laica poteſtate corpora tantum, & terrena mulctari poſſunt, non animæ. Claves enim Regni Cælorum, & poteſtatem ligandi, ac ſolvendi animas non omnibus Chriſtianis etſi Regibus, ſed ſolis Apoſtolis, eorumque ſucceſſoribus tradidit Chriſtus, *Matth.* 18. Poſſunt quidem illi per exilium a Civitate, vel Regno aliquem a civili, & corporali communicatione ſeparare; ſed animas a ſpirituali participatione ſeparare non poſſunt. Subjungitur *in exteriori foro*, nempe in eo, in quo negotium agitur teſtibus, & variis Judiciorum formulis: ut excludantur ſententiæ, quibus crimina caſtigantur in foro interiori, in quo non alia adhibetur probatio, quam confeſſio pœnitentis. Adjungitur *Privans hominem baptizatum*. Quia homo non baptizatus non ſubditur judicio, & cenſuræ Eccleſiæ, ſecundum illud Pauli 1. Cor. 5. v. 12. *Quid enim mihi de iis, qui foris ſunt judicare? Nonne de iis, qui intus ſunt, vos judicatis? Nam eos, qui foris ſunt, Deus judicat.* Accedit *Certo ſpirituali jure, vel ſpiritualibus bonis*, ad differentiam pœnæ civilis, quæ temporalibus tantum bonis privat. Nec tamen omnibus ſpiritualibus bonis privat cenſura, ſed ſolum participatione eorum, quæ Eccleſiæ diſpenſationi tradita ſunt: unde non privat virtutibus infuſis, & eorum actibus. Tandem dicitur *Propter animæ ſalutem*. Quia cenſura eſt pœna medicinalis, quam Eccleſia infligit, non ſolum, ut puniat peccatorem; ſed ut eum ad pœnitentiam adducat, ut ſupra dictum eſt. Unde S. Auguſt. Homil. 50. ex quinquaginta, modo Serm. 351. *Nos vero* (inquit) *a communione prohibere quemquam non poſſumus* (*quamvis hæc prohibitio nondum ſit mortalis, ſed medicinalis*) *niſi aut ſponte convictum, aut in aliquo, ſive ſeculari, ſive Eccleſiaſtico judicio nominatum, atque convictum.*

VI. Apud Veteres, ut obſervat Juenin, *Differt. de Cenſuris, q.* 11. quælibet pœna in exteriori foro inflicta ab Eccleſia, qua aliquis ob culpam certo ſpirituali jure privatur, cenſura vocabatur. Ad habitudinem enim, quam fideles habent ad Euchariſtiam, totum refundebant Chriſtianæ communionis negotium. Cum autem duplex ſit Chriſtianorum ad Euchariſtiam relatio; una, qua conficitur, altera, qua recipitur; duplex ſtatim naſcitur Chriſtianorum communio: nimirum Laica, qua populus ſecum, & cum Clericis, ut perficiatur communicat: Eccleſiaſtica vero, qua Clerici inter ſe mutuo, & in ſacrificii miniſterio fruuntur. Laicæ communionis quinque erant gradus, fletus, auditio, ſubſtratio, conſiſtentia, communicatio, ſeu Euchariſtiæ participatio; Eccleſiaſticæ vero communionis gradus ſunt, tum Ordines, tum Epiſcopatus, qui Ordinum omnium apex eſt, & perfectio. Cenſura igitur Laicos aliquos laicæ communionis gradu privabat ad menſuram delicti: Clericos vero aliquo ex iis, quibus conſtabat Eccleſiaſtica communio. Et hoc penſabatur tum ex gravitate criminis, cujus quis erat reus; tum e ſtatu, in quo verſabatur, cum aliqua cenſura in eum animadvertebatur. Modo tamen cenſuræ nomine nil aliud intelligitur quam Excommunicatio, Suſpenſio, Interdictum, de quibus infra.

DUBIUM II.

Quotuplex ſit Cenſura, quæ ejus materia, & forma.

§. I.

Prior Pars reſolvitur.

I. DIco. Triplex eſt ex dictis cenſuræ ſpecies, Excommunicatio, Suſpenſio, & Interdictum. Ita ex Innocent. III. cap. *Quærenti*. Extra, *de Verb. ſignificatione*. Unde concluditur, irregularitatem, eam etiam, quæ oritur ex delicto, depoſitionem, & degradationem ſecundum uſum hodiernum inter cenſuras minime numerari; ideoque qui a cenſuris abſolutus eſt, ab irregularitate, depoſitione, aut degradatione diſpenſatus non cenſetur. Quare Pontifex etſi concedat generalem facultatem abſolvendi a cenſuris, ut in Bulla Jubilæi: non intendit tamen ullam tribuere facultatem diſpenſandi ſuper irregularitate, ut declararunt Paulus V. in Jubilæis, *ann.* 1606. & 1617. Urbanus VIII. *ann.* 1636. & alii. Depoſitio autem, & degradatio, quia non intelliguntur ad tempus tamquam pœnæ medicinales, ſed de ſua ratione infliguntur in perpetuum, inter cenſuras non recenſentur. Unde S. Th. 3. *part. quæſt.* 82. *art.* 8. *ad* 3. oſtendens, quomodo executio Ordinis Sacerdotalis impediatur per excommunicationem, ac per depoſitionem, vel degradationem, ait: *Excommunicatio eſt medicinalis. Et ideo excommunicatis non aufertur executio Sacerdotalis poteſtatis, quaſi in perpetuum, ſed ad correctionem uſque ad tempus: degradatis autem* (idem dic de depoſitis) *aufertur executio quaſi in perpetuum condemnatis.*

II. Cenſura alia eſt a jure, alia ab homine. Illa eſt, quæ fertur a Legiſlatore cum intentione condendi legem, ſeu ſtatutum generale perpetuum; tales ſunt, quæ Conciliorum decretis, vel Rom. Pont. Sanctionibus latæ leguntur. Iſta vero eſt, quæ fertur ab homine Eccleſiaſticam juriſdictionem habente, ſine intentione condendi legem, ſeu ſtatutum perpetuum; ſed temporaneum præceptum pro aliquo particulari negotio, vel perſona, aut circumſtantia. Unde illa ſemper eſt generalis; iſta nonnunquam reſpicit particulares perſonas in individuo. Prior vim habet etiam poſt Legiſlatoris vel mortem, vel amotionem ab officio: poſterior vero ſtatim definit. Ab illa ſi per Canonem reſervata non ſit, quilibet approbatus Miniſter poteſt abſolvere: ab iſta vero is tantum, a quo lata fuit, vel ejus Superior, vel Miniſter delegatus: unde niſi ſpecialiter exprimatur, ſub conceſſione generali abſolvendi a cenſuris non comprehenditur.

III. Cenſura alia eſt *Latæ ſententiæ*, alia *Ferendæ*. Prior eſt, quæ incurritur ſtatim poſt commiſſum peccatum, etſi nulla Judicis ſententia declaretur reus. Poſterior vero ſolum eſt comminatoria; nec ipſo facto in eam incurritur, niſi peccato acceſſerit declaratio Judicis. Cenſura latæ ſententiæ his verbis indicatur: *Ipſo jure, ipſo facto, latæ ſententiæ*; vel his adverbiis: *ſtatim, confeſtim, continuo, ex tunc, illico, protinus.* Similem vim habent hæc verba: *Qui hæc fecerit, excommunicatur, ſuſpenditur*; aut: *Sit excommunicatus, ſit ſuſpenſus, ſit anathema*; aut: *Noverit ſe excommunicatum, ſuſpenſum*; vel: *Noverit ſe excommunicari*, vel *ſuſpendi*; aut: *excommunicamus, ſuſpendimus, judicamus, declaramus, decernimus eſſe excommunicatum*, vel *ſuſpenſum*; aut: *Incurrat*, vel *incidat in excommunicationem, ſuſpenſionem*, vel: *Habeatur pro excommunicato, ſuſpenſo.* Ita Cabaſſutius. Cenſura *ferendæ ſententiæ* non exprimitur per modum ſententiæ, ſed ſtatuti comminantis pœnam; & cum verbis futuri temporis exprimitur, ut: *Qui hoc fecerit, excommunicabitur*; vel: *ſuſpendetur*; aut; *Excommunicetur*, vel *ſuſpendatur*, niſi tamen addatur, *ipſo facto, ipſo jure.* Item hæc verba: *Sententiam excommunicationis noverit ſe incurſurum.* Item: *Sub pœna excommunicationis*; vel: *Sub interminatione anathematis.* Cum enim odia reſtringenda ſint, & in mitiorem partem interpretanda, ſecundum regulam Juris; Legiſlator, & ſuperior exiſtimandus non eſt cenſuram ipſo facto incurrendam tuliſſe, niſi id diſertis verbis expreſſerit.

§. II.

De materia, & forma Cenſuræ.

IV. MAteria cenſuræ eſt peccatum grave exterius, quod actu commiſſum ſit. Quod ſit peccatum colligitur ex eo, quod cenſura ſit pœna; omnis autem pœna peccati eſt pœna. Unde S. Aug. *lib.* 3. *de Lib. arbitr. cap.* 18. ait: *Omnis autem pœna, ſi juſta eſt, peccati pœna eſt.* Et ex pœnis, quas in hac vita patimur, probat, omnes homines eſſe reos peccati originis. Quod ſit peccatum grave, ſeu mortale, & ſcandaloſum, evincitur ex eo, quod cenſura Eccleſiaſtica ſit pœna publica; & quidem graviſſima inſtituta, ut ſtet vigor diſciplinæ, & ut ſcandala a fidelibus amoveantur. Quod ſit peccatum exterius conſtat: quia cenſura, ut dictum eſt, pœna eſt exterioris fori: quod quidem in peccata mere interna, & quæ exterius nulla ratione ſe produnt, non animadvertit, quod etiam debet eſſe actu commiſſum, infertur; quia nulli Canones cenſuris caſtigant propoſitum patrandi aliquod ſcelus, quamvis illud propoſitum exterius innotuerit.

V. Hinc præceptum Confeſſarii factum uſurario, vel concubinario, ne accedat ad ſacramenta; niſi prius uſuras reſtituerit, & ab iis impoſterum abſtineat, vel concubinam dimiſerit, cenſura non eſt: quia etſi ob peccatum grave, & emendationem feratur: non fertur tamen a Judice in foro externo, ſed interno tantum. Similiter eſto, ſecundum aliquos ut ſupra, occulta quædam crimina pœnitentiæ publicæ addicerentur, quæ videbatur quædam cenſuræ ſpecies; cum per eam fideles a participatione Euchariſtiæ, & fidelium precibus arcerentur, cenſura tamen non erat: nam ad eam delinquentes occulti cogi non poterant in exteriori foro, niſi aliunde in eo accuſati, & convicti eſſent; tunc autem peccatum non erat amplius occultum.

VI. Dum tamen dico, peccatum occultum non eſſe materiam cenſuræ, cum Eccleſia non judicet de occultis, ſed tantum de manifeſtis, ut ex cap. *Tua nos*, Extra de Simonia, intelligo de peccato mere interno, & ſola mente, ac voluntate conſummato. Quod ſi in actum externum quoquo modo prodierit, etiamſi nullo audiente, aut præſente, evadit tamen materia cenſuræ: ut ſi quis hæreſim, quam animo concepit, verbo, vel facto exterius exprimat. Et in hoc ſenſu intelligenda ſunt verba Concilii Gangrenſis, *Can.* 19. relata a Gratiano, Can. *Si quis eorum*, diſt. 30. quem Canonem *Dionyſius exiguus* ita vertit: *Si quis eorum, qui continentiæ ſtudent, abſque neceſſitate corporea, tradita in communi jejunia, & ab Eccleſia cuſtodita, ſuperbiendo diſſolvit ſtimulo ſuæ cogitationis impulſus, Anathema ſit.* Quæ verba non ſolam internam jejunii deſpicientiam ſignificant; ſed quæ in actum externum prodit.

VII. Cenſura, ut dictum eſt, ob peccatum dumtaxat mortale infligi poteſt, idque ſpeciali quadam gravitate notandum: aut quod ſcandalum generet, aut pacem perturbet, aut grave damnum, ſive injuriam afferat, quod alia via commode impediri non poſſit. Qua de re Conc. Trident. Seſſ. 23. de Reform. cap. 3. *Quamvis* (inquit) *excommunicationis gladius nervus ſit Eccleſiaſticæ diſciplinæ, & ad continendos in officio populos valide ſalutaris, ſobrie tamen, magnaque circumſpectione exercendus eſt; Cum experientia doceat, ſi temere, aut levibus ex cauſis incutiatur, magis contemni, quam formidari, & perniciem potius parere, quam ſalutem &c.* Quod prius monuerant Concilium Aurelianenſe IV. *Can.* 2. relatum Can. *Nullus*, cauſa 11. q. 3. & Meldenſe, *Can.* 56. relatum Can. *Nemo Epiſcoporum*, cauſa 11. q. 3.

VIII. Monet tamen Sanctus Auguſtinus, aliquando a ferenda cenſura prudenter abſtinendum, dum timetur, ne flagello fiat pejor qui cæditur: ita *Serm.* 17. (alias 28. ex Homil. 50.) cap. 3. *Sed aliquando* (inquit) *nos parcimus, & non novimus nos loqui: excommunicare, de Eccleſia projicere pigri ſumus. Aliquando enim timemus, ne ipſo flagello pejor fiat qui cæditur.* Maxime dum Eccleſiæ perturbatio, aut deſtructio timetur. Unde *Serm.* 4. (alias 44. *de diverſis*) cap. 32. ait: *Nonne ſit modo in Eccleſia malis hominibus, qui volunt perturbare Eccleſiam; ut tolerentur ad neceſſitatem ipſius pacis, ut admittantur, ut habeant ſacramenta communia? Et aliquando ſcitur, quia mali ſunt, & convinci forte non poſſunt, ut emendentur, & degradentur, ut excludantur & excommunicentur, non poſſunt convinci.* Et Pelagianos maluiſſe Patres in Eccleſiæ compage ſanari, quam ab Eccleſia ſeparari, ſcribit *Epiſt.* 157. (alias 89.) ad Hilarium. *Plures enim* (inquit) *ſunt, quam ſperare poſſumus, & ubi non redarguuntur, etiam alios ad ſuam ſectam ſeducunt, & ſic crebreſcunt, ut neſciam quo ſint erupturi; nos tamen malumus eos in Eccleſiæ compage ſanari, quam ex illius corpore velut inſanabilia membra reſecari, ſi tamen hoc permittit ipſa neceſſitas.* Idem, *Epiſt.* 166. (olim 92.) ſcribens Innocentio I. ex Concilio Numidiæ, damnat quidem errorem, ſed auctores intra Eccleſiam ſanare cupiens quouſque fieri poterit: *Hujus autem* (inquit) *pernicioſiſſimi erroris auctores eſſe perhibentur Pelagius, & Celeſtius, quos quidem in Eccleſia ſanari malumus, quam deſperata ſalute ab Eccleſia reſecari, ſi neceſſitas nulla compellat.* Tandem, referente Euſebio *lib.* 5. *Hiſt. cap.* 24. cum Victor Papa omnes Aſiæ Eccleſiæ excommunicare vellet, ob errorem Quartodecimanorum, quem pertinaciter tuebantur; alii Epiſcopi, præſertim S. Irenæus ipſum dehortati ſunt exemplo Majorum, Pii, Hygini, Teleſphori, & Xiſti; qui licet ab aliis in variis obſervantiis diſſentirent, pacem tamen cum illis ſervarunt. Cenſebant ergo Veteres, nonniſi extrema urgente neceſſitate, & deſperato reditu errantium ad veritatem, cenſurarum & excommunicationis gladium non eſſe exerendum.

IX. Cenſura quoque ferri non debet pro peccato jam commiſſo, niſi intercedat contumacia. Colligitur ex verbis Chriſti, Matth. 18. v. 17. *Si autem Eccleſiam non audierit, ſit tibi ſicut Ethnicus, & Publicanus.* Hinc monitio cenſuræ inflictionem præcedere debet ſecundum Canones. Et certe cum cenſura ſit pœna medicinalis, ferri non poteſt pro delicto præterito, in quo reus permanere non vult: alioquin vindicta eſſet, non medicina. Id docet S. Thom. *in* 4. *Sent. diſt.* 18. *q.* 2. *art.* 1. *q.* 3. ubi poſtquam dixit, excommunicationem, utpote excludentem a regno, non poſſe ferri niſi in eos, qui per peccatum mortale ſe reddiderunt indignos regno, ſubdit: *Sed quia excommunicatio eſt graviſſima pœnarum, pœnæ autem medicinæ ſunt; ſapientis autem Medici eſt a levioribus medicinis incipere, & minus periculoſis; ideo excommunicatio infligi non debet etiam pro peccato mortali, niſi contumax fuerit: vel non veniendo ad judicium, vel ante terminationem judicii ſine licentia recedendo, vel determinationi non parendo. Tunc enim poſtquam monitus fuerit, ſi obedire contempſerit, contumax reputatur, & excommunicari debet a Judice jam non habente quid contra ipſum faciat amplius.*

X. Quod ſi (ut obſervat noſter Alexander *in ſua Theol. Mor. & Dogm. cap. de Cenſuris, art.* 4. *n.* 4.) aliqui Canones pro peccato præterito cenſuram ferunt, intelligenda ſemper eſt conditio de futuro, & cenſura non ligatur, niſi qui hoc, vel illud crimen commiſit, reſipiſcat, niſi ſatisfaciat, niſi ſcandalum amoveat &c. Advertit etiam, propter peccatum præteritum, pœnam aliquam infligi poſſe, nulla intercedente contumacia; puta, privationem officii, aut dignitatis, vel ſeparationem ab Altari, & Communione corporis, & ſanguinis Chriſti certo tempore: ſed hujuſmodi pœnæ proprie cenſuræ non ſunt. Sic exponitur Canon *Tanta* diſt. 86. quo per duos menſes excommunicatos eſſe decernit S. Gregorius eos, qui pravum conſilium dederunt Januario Epiſcopo, huic ob ſenectutem parcens: ita tamen, ut ſi intra illud tempus in mortis diſcrimen inciderent, Viatico non privarentur. Privatio enim illa Euchariſtiæ, per duos menſes, excommunicatio minus proprie vocatur.

XI. Forma autem cenſurarum ſunt formalitates, quas jura, ſeu conſuetudo præſcripſere. Primo autem in cenſuris, quæ per modum legis, ſeu ſtatuti feruntur, requiritur: ut lex eo quo par eſt ritu fuerit promulgata: ut lex illa fuerit recepta, & ut nullo modo fuerit abrogata, aut vis ejus defierit. Secundo. In cenſuris, quæ per modum ſententiæ feruntur, requiritur primo: ut iis exprimantur verbis, quibus intentio Judicis de præſenti cenſuram ferentis exprimatur. Hinc colligitur, eum non eſſe excommunicatum, quem præciſe Judex vitaverit: ſicut nec eum abſolutum, quem ſua familiaritate, aut oſculo donaverit. Si tamen Papa non ex ignorantia, aut ſubreptione, ſed ex certa ſcientia alicui excommunicato ſcriberet, aut eum ad oſculum admitteret; præſumeretur eum hoc facto abſolviſſe. Ita Gloſſa, in Cap. *Si aliquando*, de Sent. excomm. Secundo. Neceſſe eſt, ut exprimatur nomen perſonæ, in quam cenſura lata fuerit. Tertio. Ut exprimatur culpa, ſeu cauſa cenſuræ: tum ne temere lata videatur, tum ne Judici relinquatur facultas modo hanc, modo illam pro libito proferendi: tum ut reus ſciat, a quo peccato debeat temperare: tum denique, ut ſuam innocentiam, ſi forte per calumniam accuſatus ſit, tueri valeat. Quarto. Ut cenſura in foro exteriori ſuum effectum ſortiatur, debet ſcripto exprimi, cujus exemplar reo detur, ſi petierit. Quinto. Cenſuræ, quæ circa delictum præſens cum contumacia conjunctum verſantur, prærequirunt tres monitiones, ut juſtæ ſint: quæ vero circa præteritum, ſeu quæ in declaratione conſiſtunt, monitiones non prærequirunt; ſed citationibus opus eſt, ut reus in jus veniat, ſeu facti, vel dicti rationem redditurus. Ita Synodus Epheſina, Act. 1. *Canonibus obtemperans tertio Neſtorium vocavit.*

DUBIUM III.

De Auctore, Miniſtro, Subjecto, & Effectibus Cenſurarum.

§. I.

De Auctore.

I. CEnſuræ pœnam Deum ipſum habere Auctorem, vel conſentiente Calvino, ſupra oſtenſum eſt, *diſt.* 1. §. 1. Deus enim in antiqua lege poteſtatem fecerat Synagogæ leproſos ejiciendi ab hominum conſortio; & pœna anathematis animadvertendi in impios, qui cum contumacia cæteris eſſent ſcandalo. Qua poteſtate Judæi abuſi ſunt comminantes, ut qui confiteretur Jeſum eſſe Chriſtum, extra Synagogam fieret, *Jo:* 9. *v.* 22.

Chriſtus quoque Eccleſiæ ſuæ hanc poteſtatem in nova lege conceſſit, *Matth.* 18. Ubi poſtquam dixit, eum qui ſemel, atque iterum correptus, neque Eccleſiam audierit, habendum eſſe ſicut Ethnicum, & Publicanum; ſubjecit Apoſtolis: *Quæcumque alligaveritis &c.* ut ſupra citato loco oſtendimus etiam ex Paulo; qui 1. *Cor.* 5. Corinthium inceſtuoſum a divinorum participatione excluſit: qua facultate Eccleſia quovis ſeculo uſa eſt. Hujus teſtes ſunt Tertullianus, qui *in Apologetico, c.* 39. ſacros Chriſtianorum conventus deſcribens: *Ibidem etiam* (inquit) *exhortationes, caſtigationes, & cenſura divina. Nam, & judicatur magno cum pondere, ut apud certos de Dei conſpectu; ſummumque futuri judicii præjudicium eſt, ſi quis ita deliquerit, ut a communicatione orationis, & conventus, & omnis ſancti commercii relegetur.*

S. item Hieronymus, Epiſt. 1. (modo 5.) ad Heliodorum Monachum, ſcribit: *In veteri quidem lege quicumque Sacerdotibus non obtemperaſſet, aut extra caſtra poſitus lapidabatur a populo; aut gladio cervice ſubjecta, contemptum expiabat cruore. Nunc vero inobediens ſpirituali mucrone truncatur; aut ejectus de Eccleſia rabido Dæmonum ore diſcerpitur.*

S. porro Auguſtinus, licet, ut *dub. præc.* diximus, in ferendis cenſuris cautos eſſe velit Prælatos, non ita tamen malos in Eccleſia tolerari docet, ut diſciplinæ ſeveritas omnino ſolvatur, & omittatur. *Lib. enim de Fide, & operibus, cap.* 2. dicit: *Neque enim quia illam primi Populi permixtionem Moyſes Dei famulus patientiſſime perferebat; ideo non in multos etiam gladio vindicavit. Et Phinees Sacerdos adulteros ſimul inventos ferro ultore confixit. Quod utique degradationibus, & excommunicationibus ſignificatum eſt eſſe faciendum hoc tempore, cum in Eccleſiæ diſciplina viſibilis fuerat gladius ceſſaturus.*

II. Hinc Eccleſia, ſive in Conciliis, ſive extra, hæreticis, & ſchiſmaticis anathema, & excommunicationem inflixit, & graviorum criminum reos latis cenſuris caſtigavit. Et Concilium Conſtantienſe inter errores Joannis Wicleffi iſtos articulos damnavit: *Nullus Prælatus debet aliquem excommunicare niſi prius ſciat eum excommunicatum a Deo: & qui ſic excommunicat, fit ex hoc hæreticus, vel excommunicatus.*

Excommunicatio Papæ, vel cujuſcumque Prælati non eſt timenda, quia eſt cenſura Antichriſti.

Item inter articulos Joan: Hus hanc pariter confixit: *Per cenſuras Eccleſiaſticas excommunicationis, ſuſpenſionis, & interdicti, ad ſui exaltationem, Clerus populum laicalem ſibi ſuppeditat, avaritiam multiplicat, malitiam protegit, & viam præparat Antichriſto.*

Unde Martinus V. redeuntes ad Eccleſiam Huſſitas interrogari jubet: *Utrum credant, quod Papa, vel alii Prælati, & eorum Vicarii in ſpiritualibus habeant poteſtatem Sacerdotes, & laicos inobedientes, & contumaces excommunicandi, ab officio, beneficio, ingreſſu Eccleſiæ, & adminiſtratione Eccleſiaſticorum ſacramentorum ſuſpendendi.*

Item: utrum credant, quod inobedientia, ſive contumacia excommunicatorum creſcente Prælati, vel eorum Vicarii in ſpiritualibus habeant poteſtatem aggravandi, & reaggravandi, interdictum ponendi, & brachium ſeculare invocandi; & quod illis cenſuris per inferiores ſit obediendum.

§. II.

De Cenſurarum Miniſtris.

III. JOannes Calvinus, qui, ut vidimus utilem, immo neceſſariam judicat in Eccleſia poteſtatem cenſuras, & excommunicationem ferendi; cenſet tamen, hanc poteſtatem non eſſe collocandam in uno, nec proinde ferendam cenſuram, niſi cum judicio Seniorum, & oppoſitum in tyrannidem vergere: quare excommunicationes a Papa, vel Epiſcopo latas tyrannicas, & nullas appellat. Ita, in *c. 9. v. 22. Jo:* in *cap. 5. ad Cor. v. 4.* & *in c. 6. ad Galat. v. 16.* Lutherus autem, *Prop.* 21. ex damnatis a Leone X. aſſeruit, quod *Verba Chriſti ad B. Petrum*: Quodcumque ſolveris ſuper terram &c. *extenduntur tantum ad ligata ab ipſo Petro. Et in lib. contra Catharinum:* ait, *Omnibus, & ſingulis Chriſtianis dictum eſſe:* Quodcumque ligaveritis ſuper terram &c. His tamen rejectis.

IV. Dico. Poteſtas ferendi cenſuras collata a Chriſto fuit D. Petro, ejuſque ſucceſſoribus Romanis Pontificibus, Eccleſiæ in Concilio præſertim generali congregatæ, & Epiſcopis reſpectu ſuarum Diœceſum: jure autem Eccleſiaſtico pluribus aliis convenire poteſt.

Prior pars probatur ex verbis Chriſti, *Matth. 16. a ver.* 18. Ubi poſtquam dixit Petro; *Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam....* ſubjecit: *Et tibi dabo claves Regni Cælorum, & quodcumque ligaveris ſuper terram, erit ligatum & in Cælis &c.*

Quod eidem confirmavit, *Joan:* 21. dum ei tertio dixit *Paſce agnos meos: Paſce oves meas.* Quia ergo ſuper Petrum Eccleſiam ſuam ædificavit, eumque ſui gregis paſtorem delegavit; ut Eccleſiam, & ovile ſuum vice ſui jure ordinario regeret, ac gubernaret, æquum erat, ut ei claves traderet cum poteſtate oſtium aperiendi dignis, & claudendi indignis, ligandi per cenſuras, & ſolvendi per abſolutionem. At quia Eccleſia duratura erat uſque ad conſummationem ſæculi, & Petrus erat moriturus; ei ſucceſſorem eodem jure in ordinario totius Eccleſiæ regimine tacite deſtinavit illum, qui Petro in Epiſcopatu ſucceſſiſſet. Hunc autem fuiſſe ſemper Romanum Pontificem, qui jure divino toti Eccleſiæ Catholicæ præſit, omnia ſæcula, quidquid obſtrepant hæretici, teſtata ſunt. Hinc Tertullianus, *lib. contra Praxeam, cap.* 1. Epiſcopi Romani auctoritatem vocat *Summam in litteris pacis dandis, & revocandis. Et lib. de Pudicitia, cap.* 1. quamvis factus hæreticus Montaniſta, & adverſus ipſum ſcribens: eum tamen vocat *Pontificem Maximum, Epiſcopum Epiſcoporum.* Cui qui non adhæret, intra Eccleſiam non eſt, ſcribit Sanct. Hieronymus Epiſt. 14. (alias 17.) ad Damaſum: *Ego* (inquit) *nullum primum niſi Chriſtum ſequens Beatitudinis tuæ, ideſt, Cathedræ Petri communione conſocior.* —— *Super illam Petram ædificatam Eccleſiam ſcio. Quicumque extra hanc domum agnum comederit, profanus eſt. Si quis in Arca Noe non fuerit, peribit regnante diluvio.* Ita ex eremo Syriæ Hieronymus, qui vexatus ab Arianis, ſimul a Campenſibus, & Tharſenſibus hæreticis, ad Cathedram Apoſtolicam Romanam confugit; ut decernere velit, cum quo in Antiochia debeat communicare. De hoc plura videre quis poterit in *Vera Eccleſia, Tom.* 1. *par.* 1. *art.* 2. Ubi primatum Rom. Pontific. ſtatuimus, & ab hæreticorum calumniis, & ſophiſmatibus vindicavimus.

V. Secunda pars prob. ex Chriſti verbis, Matth. 18. ver. 17. *Si autem Eccleſiam non audierit, ſit tibi ſicut Ethnicus, & Publicanus.* Et ver. 18. *Quæcumque alligaveritis ſuper terram, erunt ligata & in Cælis.* Quæ dicta fuiſſe toti corpori Eccleſiæ præſertim in Conciliis congregatæ oſtendunt ſequentia, ver. 20. *Ubi enim fuerint duo vel tres congregati in nomine meo, ibi ſum in medio eorum.* Qua auctoritate utens Eccleſia in ſuis Conciliis anathemate hæreticos confixit: quod ſuis canonibus ultimo præſtitit in Tridentino.

VI. Tertia pars itidem conſtat. Cum enim jure divino quique Epiſcopi creditas ſibi Eccleſias regant juxta illud Pauli, Act. 20. ver. 28. *Attendite vobis, & univerſo gregi, in quo vos Spiritus Sanctus poſuit Epiſcopos regere Eccleſiam Dei, quam acquiſivit ſanguine ſuo.* Si ergo Epiſcopi a Spiritu Sancto poſiti ſunt regere Eccleſiam, & gregem Chriſti; oportet, ut ab eodem acceperint jus continendi in officio oves, & putridas a ſanis ſeparandi per cenſuras. De Parochis cenſent aliqui jure divino juriſdictionem in ſuos parochianos competere, eoſque poſſe cenſuris ligare: alii verius id negant. Ut ut ſit, certum eſt, eos modo ea poteſtate non frui.

VII. Quarta pars certa eſt. Nam multi ſunt, qui ſolo Eccleſiaſtico jure juriſdictione fruuntur; ac proinde qui ſolo Eccleſiaſtico jure cenſuras ferre poſſunt in eos, quos Eccleſia eis ſubjecit. Hi autem ſunt Legati Apoſtolici, Vicarii Epiſcoporum, Capitulum ſede vacante, Generales, Provinciales, Abbates, Priores, aliique juriſdictionem Eccleſiaſticam in foro exteriori habentes.

VIII. Super his attendenda eſt doctrina S. Thom. *in 4. diſt. 19. qu. 2. art. 2. qu. 1. & in Suppl. 3. par. qu. 22. art. 1.* Nimirum, hanc eſſe differentiam inter forum conſcientiæ, & forum exterius; *Quod in foro conſcientiæ cauſa agitur inter hominem & Deum: in foro autem exterioris judicii cauſa agitur hominis ad hominem. Et ideo abſolutio, vel ligatio, quæ unum hominem obligat quoad Deum tantum, pertinet ad forum pœnitentiæ: ſed illa, quæ hominem obligat in comparatione ad alios homines, ad forum publicum exterioris judicii pertinet. Et quia homo per excommunicationem a communione fidelium ſeparatur, ideo excommunicatio ad forum exterius pertinet. Et ideo illi ſoli poſſunt excommunicare, qui habent juriſdictionem in foro judiciali. Et propter hoc ſoli Epiſcopi propria auctoritate, & majores Prælati ſecundum communiorem opinionem poſſunt excommunicare. Sed Presbyteri parochiales non niſi ex commiſſione eis facta, vel in certis caſibus, ſicut in furto, & rapina, & hujuſmodi, in quibus eſt eis a jure conceſſum, quod excommunicare poſſint. Alii autem dixerunt quod Sacerdotes parochiales poſſunt excommunicare. Sed prædicta opinio eſt rationabilior.* Hæc S. Th.

Et merito. Nam licet in Cap. *Cum ab Eccleſiarum, tit. de Officio Judicis ordinarii*, ſignificetur, quod Plebanus S. Pancratii potuerit jure ſuo, & ex commiſſione ſuos parochianos excommunicare: ut tamen notat Sylvius in hunc art. hoc in deſuetudinem abiit. Ac proinde licet aliquando in certis caſibus Parochi habuerint hanc poteſtatem, contraria conſuetudine amiſerunt. Nam, ut ait idem S. Thom. qu. 20. art. 2. *Conſuetudo dat, vel aufert in talibus poteſtatem.* Et rationem dat idem S. Thom. hac *qu. 22. ar. 1. ad 2.* Quia *Sacerdotes parochiales habent quidem juriſdictionem in ſubditos ſuos quantum ad forum conſcientiæ, ſed non quantum ad forum judiciale: quia non poſſunt conveniri coram eis in cauſis contentioſis. Et ideo excommunicare non poſſunt, ſed abſolvere poſſunt in foro pœnitentiali. Et quamvis forum pœnitentiale ſit dignius; tamen in foro judiciali major ſolemnitas requiritur. Quia in eo oportet, quod non ſolum Deo, ſed etiam homini ſatisfiat.*

IX. Hinc infertur ex eodem S. Thom. loco citato *in 4. qu. 2. & in Suppl. qu. 22. art. 2.* poſſe etiam non Sacerdotem cenſuras ferre, & excommunicare. Nam *Sacramenta, in quibus gratia confertur, diſpenſare ad ſolos Sacerdotes pertinet; & ideo ipſi ſoli poſſunt abſolvere, & ligare in foro pœnitentiali. Sed excommunicatio non directe reſpicit gratiam, ſed ex conſequenti, in quantum homo ſuffragiis Eccleſiæ privatur, quæ ad gratiam diſponunt, vel in gratia conſervant. Et ideo etiam non Sacerdotes, dummodo juriſdictionem habeant in foro contentioſo, poſſunt excommunicare.* Quia, ut ait ibidem, ad 1. *Quamvis non habent clavem Ordinis, habent tamen clavem juriſdictionis.* Ut enim ſubdit, ad 2. *Iſta duo ſe habent ſicut excedentia, & exceſſa: Et ideo alicui competit unum, cui non competit aliud.* Ut tamen hac clavi juriſdictionis uti poſſit, debet aliquo clericali Ordine in ſtatu Eccleſiaſtico eſſe conſtitutus.

X. An vero excommunicatus, vel ſuſpenſus poſſit alium excommunicare, vel ſuſpendere: reſpondet S. Thom. in 4. loco citato, qu. 3. & in Suppl. ar. 3. *Quod uſus juriſdictionis eſt in comparatione ad alium hominem. Et ideo cum omnis excommunicatus a communione fidelium ſeparetur, quilibet excommunicatus uſu juriſdictionis privatur. Et quia excommunicatio eſt juriſdictionis; ideo excommunicatus excommunicare non poteſt. Et eadem ratio eſt de ſuſpenſo a juriſdictione. Si enim ſit ſuſpenſus ab Ordine tantum, tunc non poteſt ea quæ ſunt Ordinis; ſed poteſt ea, quæ ſunt juriſdictionionis. Et e contra ſi ſit ſuſpenſus a juriſdictione, & non ab ordine, non poteſt ea, quæ ſunt juriſdictionis; ſed poteſt ea quæ ſunt ordinis: ſi autem ab utroque, tunc neutrum poteſt.* Cum hac tamen differentia, quod excommunicatus, vel ſuſpenſus poteſt facere ea, quæ ſunt Ordinis valide, eſto non licite; quia hæc conſequuntur characterem, qui indelebilis eſt: ea tamen, quæ juriſdictionis ſunt, nec licite, nec valide poteſt facere, dum ab ea eſt ſuſpenſus: quia hæc ſequuntur naturam juriſdictionis, *quæ poteſt auferri, vel ligari*, ut ex S. Thom. ibi, *ad 2.*

XI. Ex

XI. Ex quo tandem excommunicatio, & cenſura actus juriſdictionis ſit, ſequitur, neminem poſſe excommunicare ſe ipſum, vel æqualem, aut ſuperiorem. Ita S. Th. *in cit. loco q. 2. art.* 3. & *in Suppl. q. 22. art.* 4. Nam (inquit) *Cum per juriſdictionem aliquis conſtituatur in gradu ſuperioritatis reſpectu ejus, in quem habet juriſdictionem, quia judex eſt ejus; ideo nullus habet in ſe ipſum, vel in ſuperiorem, vel æqualem juriſdictionem: & per conſequens nullus poteſt ſe ipſum excommunicare, vel ſuperiorem, vel æqualem.* Hinc ſummus Pontifex, cum neminem habeat in foro exteriori ſuperiorem, a nemine poteſt ulla cenſura perſtringi: ſecus tamen eſt in foro interno confeſſionis. Tum quia: *Abſolutio, & ligatio in foro confeſſionis eſt quoad ad Deum tantum, apud quem aliquis alio ſuperior, redditur inferior per peccatum*, ut ait S. Thom. citat. ad 3. Tum quia, ut ait, q. 20. Suppl. art. 3. ad 3. *Abſolutio in foro confeſſionis eſt principaliter poteſtatis clavium, & ex conſequenti reſpicit juriſdictionem; ſed excommunicatio reſpicit totaliter juriſdictionem. Quantum autem ad poteſtatem Ordinis omnes ſunt æquales; non autem quantum ad juriſdictinem.* Unde ſummus Pontifex poteſt ſe ſubjicere alteri in foro confeſſionis, non vero in foro exteriori juriſdictionis.

§. III.

De Cenſuræ ſubjecto, & effectibus.

XII. UT quis ſit ſubjectum cenſuræ capax, debet primo eſſe homo. Nam cum cenſura ſit pœna, & pœna ſit correlativa crimini, cujus creaturæ irrationales, utpote carentes libertate, capaces non ſunt; ideo ad repellenda animalia, quæ, aut hominibus nocent, aut agros devaſtant, Eccleſia exorciſmis, non cenſuris, uti conſuevit. Hac eadem ratione homo rationis impos, vel quia adhuc infans, vel quia perpetuo amens, cenſura ligari non poteſt. In mortuum tamen poteſt ferri declaratoria ſententia cenſuræ, quam vivens incurrit: atque hoc nomine hæreticis poſt mortem anathema dicitur: & quicumque excommunicationis vinculo ligati obierunt, ſepultura ſacra, & Eccleſiæ ſuffragiis privantur. In hoc ſenſu intelligi debent Canon *Sane*, Cauſ. 24. quæſt. 2. Canon *Neque*, diſt. 88. ex Sancto Cypriano deſumptus, Epiſt. ad Clerum, & Plebem Turnitanorum, & Cap. *Si quis Epiſcopus*, extra de hæreticis.

Quod autem mortui interdum ab excommunicatione abſolvantur, non probat, eos Eccleſiæ foro obnoxios; ſed quod ante mortem eſto de facto abſolutionem non obtinuerint, eam tamen deſiderarint: ſicque aliquo modo intra Eccleſiam mortui ſunt. Ita Innoc. III. Cap. *A nobis*, de Sent. Excom. his verbis: *Quantumcumque ſe quis juramento præſtito, quod Eccleſiæ mandato pareret, humiliare curaverit, quantumcumque pœnitentiæ ſigna præceſſerint; ſi tamen morte præventus abſolutionis non potuerit beneficium obtinere; quamvis abſolutus apud Deum fuiſſe credatur, nondum tamen habendus eſt apud Eccleſiam abſolutus: poteſt tamen, & debet ei Eccleſiæ beneficio ſubveniri, ut ſi de ipſius viventis pœnitentia per evidentia ſigna conſtiterit, defuncto etiam abſolutionis beneficium impendatur. Nec obſtat, quod Eccleſiæ legitur attributa poteſtas ligandi, atque ſolvendi homines ſuper terram, tamquam non poſſit ſolvere, & ligare ſub terra ſepultos; & quod legitur, non communicetur mortuo, cui non eſt communicatum & vivo: cum etſi communicatum non fuerit, communicandum tamen illi fuiſſet, quem non contemptus Religionis, ſed neceſſitatis articulus impedivit; & in certis caſibus a Canonibus denotatis ligaſſe legatur Eccleſia mortuos, & ſolviſſe.*

XIII. Secundo. Subjectum cenſuræ capax, debet eſſe homo baptizatus, ut ſupra explicantes cenſuræ definitionem diximus. Soli enim baptizati ſubſunt Eccleſiæ juriſdictioni. Unde nec in Catechumenos, nec in Infideles poteſt Eccleſia cenſuris animadvertere. Omnis ergo, qui baptizatus ſit, poteſt cenſuris illigari: & quidem ſi ſit laicus excommunicatione, & interdicto: ſi vero Clericus excommunicatione, interdicto, & inſuper ſuſpenſione, depoſitione mulctari poteſt, etiamſi Epiſcopus ſit. Suſpenſionem tamen, & interdictum Epiſcopi non incurrunt, niſi eorum fiat in Canone expreſſa mentio; bene tamen excommunicationem, etſi expreſſa eorum mentio non fiat. —— Communitas ſuſpendi poteſt, & interdici, non tamen poteſt tota excommunicari, ut habetur, *Cauſa 24. q.* 3. & S. Th. *q. 22. Suppl. art.* 5. rationem reddit: Quia *Excommunicari non debet aliquis, niſi pro peccato mortali: peccatum autem in actu conſiſtit. Actus autem non eſt communitatis, ſed ſingularium perſonarum, ut frequenter: & ideo ſinguli de communitate excommunicari poſſunt, non autem ipſa communitas. Et ſi quandoque etiam actus ſit alicujus totius multitudinis; ut quando multi navem trahunt, quam nullus per ſe trahere poſſet: tamen non eſt probabile, quod aliqua communitas ita tota ad malum conſentiat, quin aliqui ſint diſſentientes. Et quia* Non eſt Dei, qui judicat omnem terram, ut condemnet juſtum cum impio: *ut dicitur Gen. 18. Ideo Eccleſia, quæ Dei judicium imitari debet, ſatis provide ſtatuit, ne communitas excommunicetur; ne cum loliis, & zizaniis ſimul eradicetur & triticum.* Non eſt autem idem de ſuſpenſione, & interdicto, quæ etiam ſine peccato proprio, puta pro peccato Regis, ferri poſſunt in totum Regnum, ut ait idem S. Thom. ibi, *ad 2.*

XIV. Nota: quod, ut cenſura incurratur, neceſſe eſt, ut homo ſit cenſuræ capax, non ſolum pro tempore, quo mandavit facinus, cui cenſura annexa eſt; ſed etiam pro tempore, quo idem facinus executioni datur. Unde ſi quis, dum viveret, mandavit, interfici, aut percuti Clericum, & mortuus eſt antequam nefariam juſſionem mandatarius exequatur; non ligatur excommunicatione lata in Cap. *Si quis ſuadente*: eſto ſi poſtea eam exequatur, eam incurrat, non ſolum qui exequitur, ſed & qui ſua auctoritate, vel imperio mandat, ut habetur Cap. *Mulieres*, §. *Illi vero*, extra de Sent. excomm.

XV. Quoad effectus, quos producunt cenſuræ, ii varii ſunt, juxta varias cenſurarum ſpecies, de quibus infra. Generaliter tamen omnes obligationem in conſcientia pariunt; ut nimirum lethaliter peccent, qui cenſuris innodati, iis ſpiritualibus bonis, quorum uſu, aut adminiſtratione prohibiti fuerunt, vel ſe ſubjiciunt vel ea diſpenſant. Et Clericus, qui interdicto, ſuſpenſione, aut excommunicatione ligatus, ordinis actum, quo prohibitus eſt, exercet, præter peccatum, cujus ſit reus, contrahit irregularitatem.

D U B I U M IV.

De Cenſura injuſte lata.

§. I.

Cenſura injuſta an ſit timenda, & tenenda?

I. DE hoc agit S. Th. *in 4. diſt. 18. q. 2. art. 1. q. 4. & in Suppl. 3. p. q. 21. art. 4.* cujus verba referam: *Excommunicatio poteſt dici injuſta dupliciter. Uno modo ex parte excommunicantis, ſicut cum ex odio, vel ex ira aliquis excommunicat. Et tunc excommunicatio nihilominus habet effectum ſuum, quamvis ille, qui excommunicat peccet; quia iſte juſte patitur, quamvis ille injuſte faciat. Alio modo ex parte ipſius excommunicationis, vel quia cauſa excommunicationis eſt indebita, vel quia fertur ſententia juris ordine prætermiſſo. Et tunc ſi ſit talis error ex parte ſententiæ, qui ſententiam nullam eſſe faciat, non habet effectum; quia non eſt excommunicatio. Si autem talis error non annullet ſententiam, habet effectum ſuum; & debet excommunicatus humiliter obedire (& erit ei ad meritum) & vel abſolutionem petere ab excommunicatione, vel ad ſuperiorem Judicem recurrere. Si autem contemneret, eo ipſo mortaliter peccaret. Contingit autem quandoque, quod ſit debita cauſa ex parte excommunicantis, quæ non eſt debita ex parte excommunicati; ſicut cum aliquis pro falſo crimine in judicio probato excommunicatur. Et tunc ſi humiliter ſuſtinet, humilitatis meritum recompenſat excommunicationis damnum.* Hæc S. Thom.

Et in argum. *Sed contra*, munit ſuum aſſertum auctoritate S. Gregorii, *Hom. 26. in Evang.* dicentis: *Utrum juſte, an injuſte obliget Paſtor, Paſtoris tamen ſententia gregi timenda eſt: ne is, qui ſubeſt, & cum injuſte forſitan ligatur, ipſam obligationis ſuæ ſententiam ex alia culpa mereatur. Paſtor ergo vel abſolvere indiſcrete timeat, vel ligare. Is autem, qui ſub manu Paſtoris eſt, ligari timeat, vel injuſte, nec Paſtoris ſui judicium temere reprehendat; ne etſi injuſte ligatus eſt, ex ipſa tumidæ reprehenſionis ſuperbia, culpa, quæ non erat, fiat.*

II. Non latet, Auguſt. Triumphum *de Poteſtate Eccleſiaſt. q. 27. art.* 3. ſentire, in ſeptem caſibus excommunicationem non tenere, ſi feratur a Judice Papa inferiori; latam vero a Papa, ſemper eſſe timendam, & ſervandam, dummodo peccatum mortale, vel aliquid contra fidem non contineat. Caſus autem, quibus nec eſt tenenda, nec timenda; ſunt: Primus: ſi talis ſententia non feratur a ſuo Judice. Secundus: ſi a ſuo Judice quidem, ſed excommunicato feratur: Tertius: ſi excommunicetur a delegato contra intentionem delegantis. Quartus: ſi lata ſit ſententia poſt pronuntiatam appellationem. Quintus: ſi feratur a ſuſpenſo a poteſtate Juriſdictionis. Sextus: ſi feratur nulla monitione præmiſſa, & nullo juris ordine ſervato. Septimus: ſi ſententia contineat intolerabilem errorem, vel peccatum, vel contra fidem. Nullo autem iſtorum modorum, excepto ultimo, excommunicatio Papalis eſt contemnenda. Nemo enim cauſare poteſt, Papam ſuum non eſſe Judicem, vel ſententia excommunicationis eum eſſe ligatum, nec ejus ſententiam eſſe contra intentionem delegantis, vel ab ejus ſententia appellare, nec a juriſdictione per aliquem Superiorem eſſe ſuſpenſum, vel juris ordinem non ſervaſſe; cum ipſo nullo poſitivo jure ligetur. Solum ergo ejus ſententia, nec tenenda eſſet, ſi (quod tamen numquam fuit, nec erit) deprehenderetur præcipere peccatum mortale, vel errorem contra fidem.

III. Conformius tamen menti S. Gregorii, & S. Th. omnis cenſura quamvis injuſta, & forte nulla, timenda eſt: maxime ſi illius nullitas certis documentis non ſit probata: quia in dubiis ſemper obediendum eſt Superiori. Præterea: ſententia evidenter nulla, ea ratione timenda eſt, ut in foro exteriori non contemnatur; ne, ut ait S. Gregorius, ex tumida ſuperbia, culpa, quæ non erat, fiat: ſed, ut dicit S. Thomas, humiliter ſuſtinenda, ſi in foro externo valida ſit, ne alii defectum illius ignorantes ſcandalizentur. Et ſi omnibus perſpectum ſit, & exploratum eam nullam, ac irritam eſſe; non proinde ſententia, & auctoritas Superioris eſt contemnenda; ſed potius cum debita reverentia, & moderamine jure ſuo uti debet: vel exponendo Judici excommunicatori gravamen, quod patitur, vel ad Superiorem appellatione interpoſita recurrendo, memor interea ejus, quod *lib. de vera Religione*, S. Auguſtinus dicit, nimirum: *Sæpe autem ſinit divina providentia, per nonnullos nimium turbulentas carnalium hominum ſeditiones expelli de congregatione chriſtiana etiam bonos viros. Quam contumeliam, vel injuriam ſuam, cum patientiſſime pro Eccleſiæ pace tulerint, neque ullas novitates, vel Schiſmatis, vel hæreſis moliti fuerint, docebunt homines, quam vero affectu, & quanta ſinceritate charitatis Deo ſerviendum ſit.*

§. II.

Caſus, quibus Cenſura injuſta, & nulla eſſe poteſt.

IV. EX dictis colligitur, cenſuram aliquando poſſe eſſe injuſtam, immo, &nullam. *Quamvis* (enim) (inquit S. Thom. quæſt. 21. Suppl. art. 4. ad 1.) *homo gratiam Dei injuſte amittere non poſſit; poteſt tamen amittere illa injuſte, quæ ex parte noſtra ſunt, quæ ad gratiam Dei diſponunt: ſicut patet ſi ſubtrahatur alicui doctrinæ verbum, quod ei debetur.* Eſto enim Rectores Eccleſiarum non poſſint injuſte imponere culpam; poſſunt tamen injuſte infligere pœnam, ut docet idem S. Thom. ibi *ad* 2.

V. Cenſura ergo nulla, & irrita eſt, vel defectu Juriſdictionis in eo, a quo fertur, vel defectu cauſæ legitimæ, vel defectu ordinis ad Judicii ſubſtantiam requiſiti. Defectu primi nulla eſt cenſura, quæ fertur a non Judice, ut Can. *Sententia*, cauſa 11. q. 3. quo *Sententia Paſtoris*, non alterius, timenda dicitur. Nulla pariter ex dictis eſt, ſi feratur ab excommunicato, vel ſuſpenſo, etiam a Juriſdictione, Can. *Audivimus*, cauſa 24. q. 1. Nulla quoque eſt, ſi feratur ab intruſo, ideſt, qui abſque inſtitutione canonica Eccleſiaſticam dignitatem obtinuit, Can. *Alienationes*, cauſa 12. q. 2.

VI. Hinc ſequitur 1. nullam eſſe cenſuram ab Epiſcopo latam extra proprium territorium, ac diœceſim, in loco exempto, cum ad illam ferendam contentioſa juriſdictione opus eſt; nam Juriſdictio ſolemni more, ſedendo ſcilicet pro Tribunali, & cum cognitione cauſæ extra proprium territorium exerceri nequit. Unde cenſuris ab Epiſcopo latis per modum ſtatuti non ligantur ejus ſubditi in aliena diœceſi delinquentes, *Cap. Ut animarum*, tit. de Conſtitutionibus, in 6. Excipe tamen cenſuram latam in Clericos non reſidentes, aut ad Synodum non accedentes: hæc enim a proprio Epiſcopo lata delinquentes ligat, quamvis in aliena diœceſi exiſtant. Peccatum enim omiſſionis ibi committi cenſetur, ubi actus præſcriptus exercendus erat. Cenſura tamen lata per modum ſententiæ ligat ſubditos etiam in aliena diœceſi exiſtentes: Id enim diſcriminis eſt inter ſtatutum, & ſententiam: quod illud territorium reſpicit, ſeu perſonas ſubditas in territorio Superioris degentes; iſta vero perſonam ipſam, cujus contumacia coercenda eſt. Unde Bononienſis Epiſcopus ſententiam excommunicationis ferre poteſt contra fures, qui grave furtum in ſua diœceſi fecerunt, niſi reſtituant; quamvis in alienam diœceſim tranſierint, ibique domicilium poſt furtum fixerint: quia manent ſubditi ratione delicti, ut ex Cap. *Licet*, extra, *de Foro competenti*. Cenſuram quoque ferre poteſt Epiſcopus in ſubditum, qui data opera, ut ejus juriſdictionem declinaret, vel etiam bona fide, ſi cauſæ cognitio in ſuo foro jam erat inchoata, domicilium mutavit. Ita Gregorius IX. *de foro competenti*.

Si tamen legitima fuerit interpoſita appellatio, puta, ad Metropolitanum, & cenſura ſub conditione lata fuerat, ut niſi intra duos menſes compareat, ſuſpenditur effectus ejus. Ita Cap. *Præterea*, extra, *de Appellationibus*. Si tamen cenſura abſolute, & abſque conditione lata ſit, ejus effectum non ſuſpendet appellatio, etiamſi ante denuntiationem ſit interpoſita; quia ut habetur Cap. *Paſtoralis*, extra, de Appellationibus, *Excommunicatio executionem ſecum trahit*.

Ut autem legitima ſit appellatio, neceſſe eſt, ut ſit ex cauſa probabili, ſufficiente, expreſſa, & coram Judice probanda, ſi ſententia ſit interlocutoria, ut Cap. *Debitus*, extra *de Appellationibus*. Si vero peremptoria ſententia fuerit, cauſa etiam non expreſſa, ſimplex appellatio ſufficit ad ſuſpenſionem cenſuræ: & hæc quidem forum externum ſpectant. In foro autem conſcientiæ, ſi quis mala fide appellat ad prorogationem cauſæ, ſciens appellationem eſſe injuſtam, & nulla cauſa legitima fulciri; ejuſmodi appellatio vim cenſuræ non ſuſpendit: quia nemini fraus ſua, ſive dolus patrocinari debet, neque illa vera defenſio eſt, ſed offenſio. In foro tamen exteriori vim ſuſpendendi ſemper habet appellatio, quamdiu non probatur mala fides ſeu cauſæ defectus. Excipe tamen cauſas, in quibus non eſt appellationi locus, ſecundum Canones, ut cauſa fidei, vel Religioſi, cum punitur ſecundum regulam in diſciplina regulari, quæ ſit ad Pœnitentiam, & extra Judicium, ut Cap. *Ad noſtram*, & Cap. *Reprehenſibilis*, extra de *Appellationibus*.

Appellatio autem legitima debet legitimo tempore fieri, ideſt, intra decem dies a die latæ ſententiæ. Ita Cap. *Quod ad Conſultationem*, de Sent. de re judicata: aut certe ante tempus conditionis in cenſura appoſitæ expletum. Ita Cap. *Præterea*, de Appellat.

VII. Sequitur ſecundo: irritam eſſe cenſuram latam a Metropolitano in ſubditos ſuffraganeorum ſuorum, niſi in caſibus Appellationis, aliiſque in jure expreſſis: quia in eos juriſdictionem non habet.

Sequitur tertio: irritam pariter eſſe cenſuram, quam Judex in propria cauſa, & in vindictam propriæ injuriæ tulerit, ut reſpondet Januario Epiſcopo S. Gregorius, relatus Can. *Inter querelas*, cauſa 23. quæſt. 4. Eumdem enim eſſe Actorem, & Judicem jus ipſum naturæ vetat. Excipitur tamen caſus neceſſariæ defenſionis, in quo Judex, vel Epiſcopus cenſura vim ſibi illatam vindicare poteſt; vim enim vi repellere licet. Atque hanc exceptionem approbat Innocentius IV. Cap. *Dilecto*, Tit. *de Sent. excomm.* in 6.

VIII. Altera cauſa, ob quam irrita, & nulla eſt cenſura, eſt defectus cauſæ legitimæ: ut ſi Judex Eccleſiaſticus ſubditum nullius criminis reum excommunicet, vel ſuſpendat, aut ſacris interdicat; nulla alia cauſa impulſus, quam ſua perverſa voluntate: aut ſi pro levi culpa cenſuram ferat, aut ſi in ipſa ſententia cauſam prorſus futilem, & iniquam exprimat, puta, quod Miſſam quotidie non audit, vel celebrat, quod diebus feſtis concionibus non adeſt, vel ſubditis præcepit aliquid contra jus. Nam in hoc caſu ſententia continere dicitur errorem intolerabilem, propter quod nulla, & irrita pronuntiatur, Cap. *Per tuas*, de Sentent. Excomm. & Cap. *Solet*, ſub eodem tit. in ſexto. Quamvis autem, ſi error intolerabilis non exprimatur, in foro exteriori irrita non ſit: ſi tamen ſufficiens, & legitima cauſa defuerit, & propterea in ſententia taceatur, cenſura etiam per ſe nulla, & irrita eſt. Unde ſi ab illa appelletur, & defectus hujuſmodi coram ſuperiori Judice probatur, irrita declarabitur; nec is, in quem lata eſt, abſolutione indigebit, ut ex Can. *Cui eſt*, Can. *Irritam*, Can. *Cœpiſti*, Can. *Cui obeſt*, Can. *Non debet*, & Can. *Illud plane*, Cauſa 11. q. 3. Idemque confirmat regula Juris 46. in 6. *Quæ contra jus fiunt, debent pro infectis haberi.*

IX. Tertia cauſa, ob quam irrita & nulla cenſura eſt, ponitur defectu ordinis ad judicii ſubſtantiam requiſiti: puta, cum legitima citatio partis non præceſſit, cum cauſa cenſuræ legitime, & juridice probata non eſt, nec reus legitimis documentis convictus eſt, aut ſponte confeſſus: cum denique deeſt aliqua conditio, vel jure naturæ, vel ſpeciali jure poſitivo ita præſcripta, ut illius defectu ſententiam nullius roboris fore declaretur.

X. Demum, quamvis omnis ſententia, quæ nulla, & irrita eſt, ſit etiam injuſta; non tamen omnis ſententia injuſte lata, eſt etiam nulla. Injuſta enim ſententia eſt, quæ iniqua intentione fertur, ex odio, vindicta, aliave ſimili cauſa: quæ tamen rata eſt, & valida; ſi cauſa legitima ſit, & ſufficiens ex parte rei, in quam fertur a ſuo Judice liberam juriſdictionem habente; nihilque omittatur eorum, quæ ad ſubſtantiam judicii neceſſaria ſunt. Injuſta pariter eſt ſententia, quæ lata eſt accidentario juris ordine non ſervato, nempe, abſque trina monitione, vel una pro trina: & tamen ſic lata non ſemper irrita eſt. Injuſta demum cenſura eſt ex parte rei, quæ fertur ob falſum crimen, ſed tamen in judicio legitime probatum: & tamen rata eſt in foro exteriori, & juſta ex parte actionis, ſive judicii.

D U B I U M V.

Quæ excuſent a Cenſuris incurrendis, & quis ab eis abſolvere poſſit.

§. I.

Reſolutio prioris Partis.

I. A Cenſuris incurrendis excuſat primo. Ignorantia invincibilis juris. Tum quia talis ignorantia cum cauſet involuntarium, excuſat a culpa. Tum quia: tali ignorantia laborans, non cenſetur monitus, ac proinde nec contumax, quæ ad contrahendam cenſuram neceſſaria ſunt. Quare qui ſcit, aliquod delictum eſſe vetitum jure naturæ, vel divino, & ab Eccleſia, ſed ſub cenſura prohibitum eſſe invincibiliter ignorat; non incurret in cenſuram ab Eccleſia latam contra patrantes hujuſmodi delictum. Id confirmatur ex Cap. *Ut animarum*, tit. *de Conſtitutionibus* in 6. his verbis: *Ut animarum periculis obvietur: ſententiis per ſtatuta quorumcumque Ordinariorum prolatis ligari nolumus ignorantes; dum tamen eorum ignorantia craſſa non fuerit, & affectata.* Quibus excuſantur non ſolum ignorantes ſtatuta, ſed etiam cenſuras, & ſententias; immo, ut plures volunt, comprehenduntur etiam ſententiæ Pontificiæ. Nam quamvis Pontifex videatur locutus de Ordinariis a ſe diverſis; cum tamen ipſe ſit Ordinarius per totam Eccleſiam, & declarationem illam fecerit, ut obvietur periculis animarum; quibus non eſſet obviatum, ſi ſententiæ Papales ligarent magis ignorantes eas, quam aliæ: credere par eſt, quod ſi quis ſciat hoc eſſe vetitum, ſed invincibiliter ignorat; eſſe annexam cenſuram etiam Papalem, ab ea incurrenda excuſetur. Cum enim excommunicatio ſit inter pœnas cujus ſeculi graviſſima conſentaneum eſt, ut nonniſi a ſciente incurratur. Ita præcipui Theologorum, quos citat & ſequitur Sylvius *in quæſt. 22. Supplem. art.* 4. Tutius tamen crediderim, a ſic ignorante petendam eſſe abſolutionem, ſaltem ſub conditione, & ad cautelam.

II. Secundo. A cenſuris incurrendis excuſat ignorantia invincibilis facti, vel qualitatis facti. Unde ſi quis hominem occidat, quem fallente viſu invincibiliter credebat eſſe feram; vel Clericum, quem credebat eſſe laicum, ſicut in primo caſu excuſatur a delicto, ita in ſecundo excuſatur a cenſura: contumax enim cenſeri non poteſt, qui potius cognito facto, aut facti qualitate perſpecta, a facinore abſtinuiſſet. Hoc confirmat, Cap. *Si vero*, extra de *Sent. excomm.* ubi Alexander III. *Si vero* (inquit) *aliquis in Clericum nutrientem comam manus injecerit violentas, propter hoc non debet Apoſtolico præſentari conſpectui, nec etiam excommunicatione notari, dummodo ipſum eſſe Clericum ignoraverit: vel ſi hoc dubium fuerit, propria manu dumtaxat præſtiterit juramentum, quod eum eſſe Clericum ignoraſſet.*

III. Tertio. Ignorantia craſſa, & invincibilis, ſicut non excuſat a peccato mortali, non excuſat a cenſuris, ſicut nec ab irregularitate ex delicto. Iſtud enim ignorantiæ genus non tollit, quin ſit voluntarium: nam præſumitur homo ignorare velle, aut ſcire contemnere, ut liberius peccet. Quamobrem contumaciam ad incurrendam cenſuram neceſſariam non tollit, ſed præſumit.

IV. Quarto. Nec ignorantia concomitans excuſat a cenſuris,

aut ab irregularitate proveniente ex delicto, quia non excuſat a peccato, propter quod cenſura contrahitur, ut docet S. Thomas, 1. 2. *q.* 76. *a.* 3. Unde ſi quis vibrat ſagittam in ſuum inimicum, quem putavit eſſet feram, ſed tamen inimicum occidere decreverat; & ita animo erat affectus, ut illum nihilominus occidiſſet, ſi inimicum ſuum eſſe ſciviſſet, incurrit irregularitatem, vel excommunicationem, ſi hæc contra homicidas lata ſit. Videantur quæ diximus, *Tom.* 1. *in* 1. *part. de Voluntario*, *q.* 1. *dub.* 7.

V. Quinto. A cenſuris excuſat impotentia facendi id, quod præcipitur: ſiquidem excuſat a peccato, & a contumacia, ob quæ cenſura incurritur. Neque enim ullus ad impoſſibile poteſt obligari, ut habet regula juris.

An vero metus gravis, & cadens in conſtantem virum excuſet a cenſuris latis contra violatores Legis Eccleſiaſticæ, modo contemptus abſit legis, & poteſtatis, religionis, ac fidei, graveque ſcandalum, pro quibus vitandis homo potius mortem ſubire tenetur: affirmant plures. Quia his ſecluſis, Eccleſia, inquiunt, non cenſetur cum certo vitæ, famæ, honorum, ac dignitatum, ſeu bonorum omnium detrimento obligare voluiſſe. Unde qui gravi metu, & in virum conſtantem cadente, Eccleſiæ præceptum prætermittit, contemptu, gravique ſcandalo excluſis, non eſt contumax contra legem eccleſiaſticam; ac proinde in cenſuram non incurrit. Tunc enim, ſicut cenſent talem excuſari a peccato, ita & a cenſura. Ita probabiliter.

VI. Sexto. Conſenſus illius, in cujus favorem cenſura conceſſa eſt, excuſare videtur ab ea incurrenda. Quamobrem ſi quis ab Epiſcopo cenſuram obtinuiſſet contra debitores ſuos non reſtituentes, ſive ſolventes intra ſex menſes; ipſe vero inconſulto Epiſcopo terminum prorogaret ad annum: illi cenſuram non incurrerent elapſo priori ſemeſtri, quia ſublata eſſet cenſuræ materia pro eo tempore: ſicut omnino, & in perpetuum ſublata eſſet, ſi creditor debitum abſolute condonaſſet. Elapſo tamen termino illi a creditore prorogato, cenſura ligaretur, niſi ſolviſſet, aut reſtituiſſet: quia terminus in ſententia excommunicationis præfixus non fuerat ad finiendam obligationem ſolutionis, ſed ad ſolutionem urgendam, ac ſollicitandam. Quando autem conſtituitur terminus aliquis ad urgendam, & ſollicitandam, non ad finiendam obligationem, non ceſſat obligatio elapſo temporis, quod præfixum eſt intervallo. Prorogatio quippe ſit ſub eadem conditione, ut ſancitum eſt lege *Sed ſi manente*, Tit. *de Precario*, lib. 43. Digeſtorum.

§. II.

Reſolutio Poſterioris Partis.

VII. DE hoc agit S. Thom. *in ſuppl.* 3. *p. q.* 24. *& in* 4. *diſt.* 18. *q.* 2. *a.* 5. *q.* 1. & ſequentibus videndus. Ibi enim docet, quod a minori excommunicatione quilibet poteſt abſolvere, qui poteſt a peccato participationis abſolvere. Si autem ſit major: aut eſt ab homine, ſeu lata a Judice, aut eſt lata a jure. Si lata ſit a Judice, ſeu ab homine; ille, qui tulit, vel ejus ſucceſſor, vel delegatus, vel ſuperior, ab ea poteſt abſolvere. Intelligitur tamen durante in ea poteſtate juriſdictionis. Quod ſi aliqua ex cauſa juriſdictionem amittat, non poterit amplius abſolvere.

VIII. Porro ejus *Succeſſor* dicitur ille, qui in munere, vel officio ei ſuccedit, ut habetur, Can. *ſi Epiſcopus*, Cauſa 11. q. 3. Quapropter, & capitulum ſede vacante abſolvere poteſt a cenſuris ab Epiſcopo latis; quia in Epiſcopali juriſdictione ei ſuccedit, ut conſtat ex Capitulo *Si Epiſcopus*, tit. de *Supplenda negligentia Prælatorum*, in ſexto. Quæ regula non ſolum in ordinariis Paſtoribus, ſed etiam in delegatis locum habet; quando uno delegato mortuo, alter loco illius in eadem cauſa, & delegatus cum eadem poteſtate immittitur; vel delegatio non eſt facta perſonæ, ſed dignitati, puta, officiali, ſeu Vicario Epiſcopali. Ita ex Cap. *Paſtoralis*, extra *de Officio Judicis ordinarii*, §. *Præterea*.

Delegatus autem poteſt abſolvere, non ſolum toto temporis ſpatio, quod illi a delegante conſtitutum eſt, ſed etiam intra annum, ex quo munere ſuo functus eſt ſententiam definitivam proferendo; niſi forte ante illum annum ſit abſolutus. Ita Innocentius III. Cap. *Quærenti*, extra *de Officio, & poteſtate Judicis delegati*. Cum autem dicitur, neminem poſſe abſolvere a cenſura, niſi qui eam tulit, non excluditur delegatus, aut ſubdelegatus: cum Judex, qui ſententiam tulit, delegare, aut ſubdelegare poteſt. Sicut nec excluditur quilibet Sacerdos in articulo mortis, cum ad proprium Judicem recurri non poteſt. Ita S. Th. citato loco, & Tridentinum, *Seſſ.* 14. *c.* 7.

IX. Abſolvere poteſt *Superior*, cui illius, qui cenſuram tulit, ſubordinata ſit juriſdictio. Unde cum omnis Eccleſiaſtica juriſdictio ſit Romano Pontifici ſubordinata, in quo ſolo eſt plenitudo poteſtatis in totam Eccleſiam; ideo ſicut poteſt univerſaliter fideles omnes ligare, ita eos univerſaliter poteſt a quocumque ligatos abſolvere. Metropolitanus tamen, ad quem interpoſita eſt appellatio, ſeu alius Judex ſuperior, poteſt quidem abſolvere a cenſura lata ab inferiori; cum jam cauſa ſit ad eum devoluta, & acceſſorium ſequatur naturam principalis, ut Cap. *Per tuas*, extra *de Sent. Excom.* Et Cap. *Venerabilius* §. Porro, ſub eodem Titulo in 6. Verum, ut ea poteſtate legitime utatur, ſervare debet modum a jure præſcriptum, Cap. *Ad reprimendam*, extra *de Officio Judicis ordinarii*: ut ſcilicet non abſolvat, niſi prius probatum fuerit, cenſuram inique fuiſſe latam; alioquin remittat reum abſolvendum a Judice, qui cenſuram tulit, niſi periculum eſſet in mora, vel ille abſolutionem nollet tribuere ſatisfaciendi. Interpoſita autem appellatione, poteſt etiam a cenſura abſolvere ille, a cujus ſententia eſt appellatum; quia juriſdictione ordinaria non excidit, ſed ſolam illam habet impeditam per appellationem, ne aliquid agere poſſit, quod effectum, vel fructum appellationis poſſit impedire. Abſolutio autem a cenſura effectum appellationis non impedit, ſed potius eſt fructus, qui per appellationem quæritur. Id probat Cap. *Cum ceſſante*, & Cap. *Cum teneamur*, extra, *de Appellationibus*, & Cap. *Cum a Judice*, ſub eodem titulo, in ſexto.

X. A cenſuris autem latis a jure, ſi reſervatæ non ſint, diœceſanos ſuos, & ſubditos abſolvere poſſunt Epiſcopi, vel alii ſuperiores Eccleſiaſtici Epiſcopalem juriſdictionem habentes. De Parochis, & Sacerdotibus legitime approbatis controvertitur. Quidam negant. Alii affirmant, volentes, Superiorem concedere facultatem abſolvendi a cenſuris cuicumque Confeſſario, dum illam ſibi non reſervat. Quæ ſententia probabilior eſt, & approbata a S. Th. *q.* 24. *Suppl. a.* 1. Quænam autem cenſuræ in jure reſerventur, ab Auctoribus petendum relinquimus.

XI. Interim noto primo cum S. Th. loco nuper allato, *a.* 2. poſſe abſentem, immo & invitum, a cenſuris abſolvi. Et rationem dat S. Doct. Quia *Malum culpæ, & pœna in hoc differunt, quod culpæ principium eſt in nobis, quia omne peccatum voluntarium eſt: pœnæ autem principium quandoque extra nos eſt. Non enim requiritur ad pœnam, quod ſit voluntaria: immo magis eſt de ratione pœnæ, quod ſit contra voluntatem. Et ideo ſicut peccata non committuntur, niſi voluntate: ita non remittuntur alicui invito. Sed excommunicatio ſicut in aliquem invitum ferri poteſt: ita etiam invitus ab ea abſolvi poteſt.* Quin *Etiam* (ait ibidem ad 2.) *manente contumacia, poteſt aliquis diſcrete excommunicationem juſte latam remittere; ſi viderit ſaluti illius expedire, in cujus medicinam excommunicatio lata eſt.*

XII. Noto ſecundo cum eodem S. Th. citato, *a.* 3. poſſe aliquem abſolvi ab una excommunicatione, & non abſolvi ab altera. Quia, inquit, *Excommunicationes non habent connexionem in aliquo* ſicut peccata. Nam, ut ait ibidem, ad 1. *Omnia peccata habent connexionem in averſione voluntatis a Deo, cum qua non poteſt eſſe peccatorum remiſſio: & ideo unum peccatum ſine altero remitti non poteſt. Sed excommunicationes non habent aliquam talem connexionem. Nec iterum abſolutio ab excommunicatione impeditur propter voluntatis contrarietatem, ut dictum eſt.*

Sed circa hoc ſciendum eſt (advertit ibi in Corp.) *quod aliquis quandoque eſt excommunicatus pluribus excommunicationibus ab uno Judice: Et tunc quando abſolvitur ab una, intelligitur ab omnibus abſolvi, niſi contrarium exprimatur; vel niſi cum quis abſolutionem impetrat de una tantum cauſa excommunicationis, cum tamen pluribus excommunicatus ſit. Quandoque autem eſt excommunicatus pluribus excommunicationibus a diverſis judicibus: & tunc abſolutus ab una excommunicatione, non propter hoc eſt abſolutus ab altera, niſi omnes alii, ad petitionem ejus abſolutionem ipſius confirmaverint, vel niſi omnes demandent uni abſolutionem.* Hæc S. Th. Quibus addit Sylvius in hunc art. quod ſi propter eamdem cauſam excommunicatus fuerit a diverſis, ſed ita ut cæteri ſolum confirmaverint ſententiam primi; is qui a primo abſolvitur, eſt ab omnibus abſolutus. Si tamen Pontifex confirmaverit ſententiam ab inferioribus latam, ab eodem eſt petenda abſolutio: & qui generaliter ab eo eſt abſolutus, eſt ab omnibus ſententiis abſolutus.

XIII. Noto tandem: quod abſolutio a cenſuris duplex eſt. Prima ſimplex, & abſoluta, quæ vinculum omnino ſolvit: altera ad cautelam, quæ conceditur, ubi dubium eſt, an cenſuram quis incurrerit; vel an valida ſit, vel ut appellans poſſit judicio contendere, ſuamque appellationem proſequi: excommunicatum enim audiri in judicio non poſſe Canones decernunt, ut Cap. *Per tuas litteras*, extra, *de Sent. excom.* Et in hoc caſu abſolutio plerumque conceditur *cum reincidentia* ut loquuntur Canoniſtæ, ideſt, ſub lege iterum incidendi in cenſuram, ut primum finitum fuerit negotium, niſi Eccleſiæ paruerit.

QUÆSTIO II.

De Cenſuris in Specie.

TRiplicem eſſe cenſuræ ſpeciem, *Q. præc. Dub.* 2. §. 1. ſtatutum eſt, nimirum, excommunicationem, ſuſpenſionem, & interdictum. Hæc ergo erunt materia præſentis quæſtionis: & primo de excommunicatione.

D U B I U M I.

Excommunicatio Quid, & Quotuplex.

§. I.

Excommunicationis uſus Antiquus.

I. EXcommunicationis cenſura (ex Joan. Bapt. Caſabio *de Sacris Vet. Chriſtianorum ritibus*, *c.* 22.) uſque adeo antiqua eſt exiſtimanda, ut a primæva orbis origine ortum duxerit. Lucifer propria ſuperbia excæcatus cum Angelis ſuis apoſtaticis extra Paradiſi communionem poſitus, ſpeciem anathematis prætulit. Huic proxime acceſſit alia, qua primus parens